

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra germanistiky

Diplomová práce

Organizační formy výuky německého jazyka na základních školách
v Rokycanech
Organizational forms of German language education at primary schools
in Rokycany

Bc. Kristina Sudová

Vedoucí práce: PhDr. Pavla Nečasová, Ph.D.

Studijní program: Navazující magisterské studium

Studijní obor: Učitelství pro střední školy (N D-NJ)

2023

Odevzdáním této diplomové práce na téma Organizační formy výuky německého jazyka na základních školách v Rokycanech potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 10. 7. 2023

Bc. Kristina Sudová

Chtěla bych poděkovat PhDr. Pavle Nečasové, Ph.D. za odborné vedení k mé diplomové práci. Díky ředitelům a ředitelce základních škol v Rokycanech jsem mohla realizovat svůj výzkum. Dále děkuji tamějším vyučujícím německého jazyka na 2. stupni za spolupráci a umožnění návštěv během vyučování, a žákům za vyplnění dotazníků.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá organizačními formami výuky německého jazyka na 2. stupni třech základních škol v Rokycanech. Nejprve je po prostudování odborné literatury popsána výuka německého jazyka jako druhého cizího jazyka a jednotlivé organizační formy výuky (individuální, hromadná, individualizovaná, diferencovaná, týmová výuka a skupinová práce společně s prací ve dvojicích). Dále jsou charakterizovány tyto jednotlivé základní školy, jejich školní vzdělávací programy, učebnice, pracovní sešity. K dispozici jsou protokoly náslechnů ze 120 navštívených hodin německého jazyka, které jsou následně vyhodnoceny. Z náslechnů je patrné, že se nejčastěji na těchto základních školách využívá práce v plénu a poté frontální výuka – výklad. Na dvou školách se na žádné vyučovací hodině nerealizovala práce ve skupinách. Celkem 209 žáků a 11 učitelů německého jazyk vyplnilo dotazníky týkající se organizačních forem výuky. Vzor je k dispozici v příloze. Z dotazníkového šetření vyplývá, že většinu žáků nejvíce oslovuje práce ve dvojicích. Naopak nejméně vyhledávaná je práce samostatná.

Klíčová slova

organizační formy, výuka, německý jazyk, základní školy, 2. stupeň, Rokycany

Abstrakt

This Diploma thesis deals with the organizational forms of German language education at the 2nd level of three primary schools in Rokycany. After studying the professional literature, the German education as a second foreign language and the organizational forms of teaching (individual, collective, individualized, differentiated, team teaching and group work together with work in pairs) are characterized. After that these primary schools are described along with their school education programs, textbooks, workbooks. There are presented protocols of sitting in on classes from the 120 German language lessons, that have been visited. Then these data are evaluated. The sitting in on classes show that at these primary schools are most commonly used forms of working in the plenum and frontal instruction – interpretation. At two schools, there was no group work in any teaching classes. A total of 209 pupils and 11 German language teachers completed questionnaires on organisational forms of teaching. Models of questionnaires are available in the appendices. The inquiry reveals that the majority of pupils are most attracted to working in pairs. On the contrary, they are least approached by independent work.

Keywords

organizational forms, education, German language, primary schools, upper primary schools, Rokycany

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Výuka německého jazyka jako druhého cizího jazyka.....	8
3 Organizační formy výuky.....	10
3.1 Individuální výuka.....	10
3.2 Hromadná výuka.....	11
3.3 Individualizovaná výuka.....	13
3.4 Diferencovaná výuka.....	15
3.5 Skupinová práce.....	16
3.5.1 Práce ve dvojicích.....	17
3.7 Týmová výuka.....	18
4 Výzkumné šetření.....	20
4.1 Základní školy v Rokycanech.....	21
4.1.1 Základní škola T. G. Masaryka Rokycany.....	21
4.1.2 ZŠ Rokycany, ulice Míru 64.....	22
4.1.3 ZŠ Jižní předměstí Rokycany.....	23
4.1.4 Německý jazyk – učebnice.....	24
4.1.5 Německý jazyk – pracovní sešity.....	30
4.1.6 Německý jazyk – příručky pro učitele.....	37
5 Vyhodnocení náslechlů na ZŠ.....	42
6 Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	47
6.1 Dotazník určený žákům.....	47
6.2 Dotazník určený vyučujícím.....	52
7 Závěr.....	56
8 Resumé.....	59
Seznam použitých informačních zdrojů.....	62
Zkratky.....	68
Seznam tabulek.....	69
Seznam příloh.....	71

1 Úvod

Diplomová práce se zabývá využitím organizačních forem výuky při hodinách německého jazyka na 2. stupni třech základních škol v Rokycanech. Toto téma je zvoleno z důvodu zjištění organizačních forem práce v hodinách německého jazyka.

Cílem práce je zjištění, jaké organizační formy práce v hodinách jsou nejčastěji používány a jak jsou jednotlivé organizační formy práce vnímány žáky a učiteli.

V první části práce jsou popsány organizační formy výuky a porovnány jejich klady a zápory. Jednotlivé školy, a to ZŠ T. G. Masaryka Rokycany, ZŠ Jižní předměstí Rokycany a ZŠ Rokycany, ulice Míru 64. jsou stručně charakterizovány, taktéž je provedena analýza ŠVP, učebnic, pracovních sešitů a metodických příruček německého jazyka a dalších materiálů vyučujících, a to z hlediska podněcování k využití různých organizačních forem práce ve výuce.

V druhé části se uskutečňuje šetření za použití výzkumné techniky záměrné pozorování. To probíhá pomocí náslechnů, které jsou zaneseny do protokolů. Na každé škole je navštíveno 40 hodin německého jazyka, celkem tedy 120 hodin. V ročníku se jedná o 10 hodin náslechnů. Dále je použita výzkumná technika dotazníku, který je předložen žákům a vyučujícím k vyplnění. Dotazník zkoumá, které organizační formy výuky žáky nejvíce oslovují a zajímají, či kdy podávají dle vyučujících nejlepší nebo nejhorší výsledky. Minimální počet respondentů – žáků je 100, minimální počet respondentů – učitelů je 8.

Data jsou zpracována a analyzována z dotazníků pomocí grafů a tabulek, které jsou doplněny komentářem. Vzor dotazníků je k dispozici v příloze. Četnost jednotlivých organizačních forem během výuky je vyhodnocena pomocí tabulky, ta je taktéž okomentována. Je čerpáno z protokolů pořízených během náslechnů. Výsledky jsou shrnuty v českém i německém jazyce v závěru a v resumé.

2 Výuka německého jazyka jako druhého cizího jazyka

V rámci členství v Evropské unii a v souladu s evropskými dokumenty dbá Česká republika na mnohojazyčnost žáků ve školách. Na základních školách byl ustanoven jako druhý cizí jazyk mezi povinné předměty až od školního roku 2013/2014. Jako první cizí jazyk je většinou vyučován jazyk anglický. Podle Janíkové a Hanušové (2016) je německý jazyk vyučován převážně jako druhý nejen na našem území, ale i v dalších evropských státech. Tvrdí, že někdy tato výuka vůbec neproběhne.

Janíková a Hanušová (2016) popisují, že se anglický jazyk ve většině států vyučuje jako první cizí jazyk, mohou žáci předpokládat, že jim tato znalost bude dostačovat. Taktéž je v tomto názoru může podporovat, že většina filmů, knih, her, videí, nastavení počítače se objevuje v angličtině. Považují tento jazyk za denně využitelný, ztrácí tudíž zájem o učení se druhému cizímu jazyku. Německému jazyku předchází i různé předsudky, kdy je považován za „*obtížný a nehezky*“. Žáky může k učivu motivovat vyučující, rodiče nebo možné budoucí zaměstnání. Rovněž zájem o cestování do německy mluvících zemí.

Ve výuce německého jazyka by mělo být nejdůležitější splnění tzv. komunikativního cíle, kdy znalost cizího jazyka funguje jako prostředek pro dorozumívání. Plnění tohoto cíle vede k dosažení cíle vzdělávacího, výchovného a naopak. Aby byl tento výsledek dosažen, je nutné si osvojit dle Hendricha a kol. (1988, s. 89) „čtyři základní druhy řečové činnosti, a to poslech, ústní vyjadřování, čtení s porozuměním a písemné vyjadřování.“ Vzdělávací cíl je na nižším stupni realizován díky znalostem lingvostatických a reálií, mezipředmětovým vztahům (mateřský jazyk, dějepis, zeměpis, občanská výuka) a přiměřenou četbou úryvků v cizím jazyce (Hendrich a kol., 1988).

Učení se cizímu jazyku vede dle Hendricha (1988, s. 95) „žáka k soustavné práci, k pracovní i mentální disciplíně. Učí ho překonávat obtíže, vede ho k vytrvalosti, sebekritice, odpovědnosti, k čestnému soutěžení a k poctivosti, rozvíjí paměť, logické myšlení.“

Na rozdíl od výuky jiných předmětů je důležité se při výuce cizího jazyka soustředit nejen na vědomosti, ale především na získání dovedností. Žáci by měli být aktivní, dostatečně procvičovat nabyté znalosti pomocí poslechu, konverzace, čtení a psaní. Vyučující by měl

využívat mateřský jazyk jen v nezbytně nutných případech (např. při výkladu nové učební látky), jinak by bylo vhodné, aby převažoval cizí jazyk (Beneš, 1971).

Dle Beneše (1971, s. 204, 205) by měla být v ideálním případě vyučovací hodina všestranně zaměřená, tedy:

- 1) objasňovat novou učební látku,
- 2) toto učivo prohlubovat a procvičovat,
- 3) v neposlední řadě ho opakovat, ověřovat a sumarizovat.

Důraz by se měl klást dle Beneše (1971) na jazykové složky (výslovnost, slovní zásobu, mluvnici, pravopis) a na již zmiňované jazykové dovednosti (poslech, konverzaci, čtení a písemný projev).

Při výuce je důležité podle Beneše (1971, s. 70) dodržet *etapy osvojení*:

- 1) seznámení s novou látkou a prvotní procvičování
- 2) procvičování
- 3) opakování

Nebo *učební schéma* dle Sitné (2009, s. 31):

- 1) naučit se a pochopit
- 2) zopakovat
- 3) zkontrolovat
- 4) aplikovat
- 5) položit doplňující otázku

Za hlavní využívanou metodu během výuky cizího jazyka můžeme dle Beneše (1971) označit kolektivní vyučování, které je doplněno skupinovou prací a samostatnou prací žáků. Novými prvky může být individualizovaná nebo diferencovaná výuka.

3 Organizační formy výuky

Organizační formy výuky je možné členit dle různých skupin. Maňák (1995, s. 46) uvádí následující členění: „podle vztahu k osobnosti žáka, dle charakteru výukového prostředí nebo podle délky trvání.“ Jedná se o vnější organizační stránky a podmínky výuky, díky nimž je vyučující schopen dosáhnout stanovených specifických výukových cílů během výuky. Mezi tyto formy výuky patří individuální, hromadná či frontální, individualizovaná, diferencovaná, týmová a skupinová práce (Kalhous, 1995) společně s prací ve dvojicích (Solfronk, 1995). Taktéž se u nich uplatňují různorodé vyučovací metody a vyučovací prostředky (Maňák, 1995). Do skupinového vyučování lze dle Solfronka (1995) zařadit i práci ve dvojicích. V praxi se navzájem doplňují a prolínají. Vyučující volí určitou formu výuky na základě cíle práce, charakteru probíraného učiva a třídy a dle možností školy (Skalková, 2007).

3.1 Individuální výuka

Tato výuka je nejstarší formou organizační výuky, byla využívána již ve starověku a středověku. Vedena je pouze jedním vyučujícím. V běžných základních a středních školách se s touto formou dnes spíše nesetkáme (Zormanová, 2014). Žáci jsou různého věku, pracují samostatně a mají dosaženou různou úroveň vědomostí. Mají sestavený individuální plán učiva. Délka výuky, rozmístění žáků a výukové prostředky jsou libovolné (Kalhous, 1995). Ve výuce můžeme považovat samostatnou práci za individuální formu výuky, kdy se vyučující, když ostatní žáci pracují samostatně, zaměřuje na slabší žáky, aby jim pomohl. Dnes je tato výuka také běžná v různých jazykových kurzech, jako forma doučování (Zormanová, 2014). Dále se vyskytuje na základních uměleckých školách, v autoškolách nebo jako forma konzultací (Vališová a kol., 2011).

Výhodou tedy je, že učivo je přizpůsobeno tempu každého žáka (Zormanová, 2014). Jelikož ale vyučující pracuje vždy jen s jedním studentem, je tato výuka ve školním prostředí velmi neefektivní (Kalhous, 1995). Pro učitele je velmi náročné zvládnout velké množství žáků (Solfronk, 1995). Avšak pokud se jedná o tzv. doučování např. cizího jazyka, tak při něm dochází k velmi intenzivnímu procesu vzdělávání (Kalhous, 2002).

3.2 Hromadná výuka

Teoretické i praktické základy hromadné, neboli frontální, masové, kolektivní nebo výuky v plénu (Kalhous, 1995; Solfronk 1995; Beneš, 1971; Meyer 1987a) navrhl už Jan Amos Komenský (Kalhous, 1995). Dosud se jedná o nejrozšířenější organizační formu výuky (Kalhous, 2002). Komenský požadoval rozdělení žáků do tříd a příhodné rozdělení nejen školního roku, ale i týdne a dne (Kořínek, 1987). Vyučující přebírá vedení, kontroluje a hodnotí úkoly. Většinu času se nachází před tabulí. Komunikace mezi učitelem a žáky stojí v popředí pozornosti. Žáci převážnou část hodiny sedí v lavicích, sledují text v učebnici nebo pracovním sešitu. Výklad učitele převažuje nad aktivitou a ústním projevem žáků. Není však pravidlem, že pouze vyučující stojí vpředu, mluví a jedná. Může žáky pověřit přednesením referátu či jim představit nějaký film (Meyer, 1987b). V této třídě jsou žáci přibližně stejného věku a mentální úrovně (Kalhous, 1995). Je důležité je oslovovat jmény.

Využívá se tabule, učebnice, pracovní sešity, projektor, didaktické pomůcky (projektový panel) (Meyer, 1987b).

Tabule slouží k zapsání složitějších slovíček a důležitých hesel, k zadání domácích úkolů. Pro mladší žáky se může psaní barevnými křídami stát i zábavou a oživením hodiny (Meyer, 1987b).

Dle Kalhouse (1995, s. 81) **Učitel:**

- a) „vytváří podmínky pro učení žáků.“ Jedná se o podmínky vnější (např. „přípravu pomůcek, zajištění hygienických podmínek“) a vnitřní (motivace žáků a jejich soustředění se na výuku),
- b) „seznamuje žáky s novým učivem. Předvádí nebo koordinuje, usměrňuje seznamování žáků s jevy, které mají pochopit, záměrně ovlivňuje jejich poznávací procesy nezbytné k osvojení učiva,“
- c) upevňuje a prohlubuje učivo u žáků (užití učiva v nových souvislostech či situacích, propojení s dalšími vyučovanými předměty),
- d) v průběhu a na konci nově probírané látky poskytuje nejen žákům, ale i sobě, zpětnou vazbu, v jaké míře byl stanovený cíl ve výuce splněn.

V jedné hodině lze realizovat buď všechny nebo jen některou z výše uvedených možností. Vyučující musí zdůraznit, že pouze on, ne žák, má právo ukončit vyučovací hodinu.

Meyer (1987b, s. 182, 183, 199) popisuje průběh frontální výuky takto:

- 1) zahájení vyučovací hodiny (pozdrav, organizační záležitosti),
- 2) následná výuka (opakování, kontrola domácího úkolu),
- 3) přednesení nové látky,
- 4) procvičování pochopení nové látky,
- 5) zpětná vazba (text na tabuli, opakovací cvičení, shrnutí látky vyučující nebo žákem),
- 6) zadání nového domácího úkolu,

Na začátku nově probírané látky by měl vyučující zjistit předběžné znalosti studentů. Pokládáním otázek, které by měly donutit k přemýšlení, by měl vzbudit jejich pozornost. Taktéž jeho výklad by měl být živý, motivující a zaujmout (Lehrerinnenfortbildung Baden-Württemberg, 2011a).

Skalková (2007, s. 221) tvrdí, že „každá vyučovací hodina má svůj dílčí didaktický cíl.“ Za výhodu lze pokládat, že je práce soustavná a plánovaná, důležitý je osobní kontakt se třídou. Žáci mezi sebou rozvíjí či prohlubují sociální vztahy, vyučující lépe poznává nejen žáky samotné, ale také jejich úroveň vývoje a specifické zvláštnosti. Pokud je však překročena norma počtu žáků ve třídě, nelze docílit efektivního vedení výuky. Pokud vyučující vykládá látku celé třídě, je jeho práce velmi produktivní (Kalhous, 2002). Je možné okamžitě objasnit, co je žákům nesrozumitelné (Lehrerinnenfortbildung Baden-Württemberg, 2011a). Podle Kalhous (2002) není tato výuka díky využití základních vyučovacích prostředků příliš nákladná. Taktéž nesmíme zapomenout, že z historického hlediska se po nařízení povinné školní docházky tato výuka zasloužila o rychlý rozvoj vzdělání obyvatelstva. Je udržován pořádek, ticho a disciplína, a dochází k přizpůsobení se. Výuka je taktéž vhodná, pokud chce vyučující věcně představit souvislosti, problémy a pokládat otázky (Meyer, 1987b). Dle Zormanové (2014, s. 104) se „kritika týká především převažujícího verbalismu, mechanického učení, brzdění žakovské aktivity.“ Tato organizační forma se nehodí k rozvinutí samostatnosti myšlení, pocitů a jednání žáků (Meyer, 1987).

3.3 Individualizovaná výuka

Tato výuka se začala vyskytovat až na přelomu 19. a 20. století a reagovala na nedostatky hromadné výuky. Na našem území se snažil uplatnit tuto formu Václav Příhoda už za předmnichovské republiky (Zormanová, 2014). Navazuje na ideji pedocentrismu (Průcha a kol., 2013). V individualizované výuce lze využít tři soustavy a to puebloskou, daltonskou a winnetskou.

1) *Puebloská soustava*

Školní inspektor P. W. Search stanovil ideové základy této soustavy ve městě Pueblo v Coloradu v USA na konci 19. století. Jedná se o individuální práci žáka, který má možnost pracovat samostatně či ve skupině, vlastním tempem (Solfronk, 1992). Nejprve však probíhá frontální výuka (Solfronk, 1995). Vyučující je žákům k dispozici, zasahuje pouze tehdy, je-li to nezbytně nutné. Samozřejmostí jsou jeho potřebné odborné a pedagogické znalosti.

Výuka probíhá ve specializovaných učebnách, tj. v laboratořích, studovnách, knihovně (Solfronk, 1992). Je možné využít i v projekční místnosti (Solfronk, 1995). Jednotlivé vyučovací hodiny nemají přesně stanovenou časovou dotaci (Solfronk, 1992). Žáci se zabývají hudbou, tělocvikem a věnují se třem předmětům, které si sami vybrali. Dále se zaměřují na aktivity, ve kterých nevynikají. V jejich domácím prostředí je práce na těchto aktivitách dobrovolná.

Pan Search také požadoval zřízení školských středisek, hřišť, plovárny, hospodářských objektů a vlastní tiskárny (Solfronk, 1995). To může být velmi náročné jak finančně, tak organizačně.

2) *Daltonská soustava*

Daltonská soustava, též laboratorní systém, byla založena v roce 1913 v USA (Mojžíšek, 1975). Teoreticky byla ovlivněna systémem Montessori a názory F. Burkea. (Solfronk, 1992) Zakladatelkou byla americká učitelka Helena Parkhurstová (Kalhous, 2002).

Parkhurstová nejprve pořádala montessoriovské hnutí, v roce 1919 však sama vytvořila v Daltonu systém, který byl zpočátku určen tělesně postiženým dětem. Ten byl částečně podobný puebloské soustavě a rychle se rozšířil do dalších zemí z celého světa.

Vyučující zde působí jako rádce, který vede žáky k samostatnému studiu, v případě potřeby jim je nápomocen, nevede výklad. Žáci mohou pracovat nejen samostatně, ale i v různých skupinách (Solfronk, 1992). Podstatné je také to, že si žák může zvolit vlastní tempo učení. Je podporována jeho samostatná práce a sebevědomí (Vrána, 1938).

Školní rok se skládá z deseti měsíčních úkolů. Mezi žákem a učitelem je uzavřena smlouva, na základě které se žák snaží splnit zadané úkoly (Kalhous, 1995). Následně jsou zkoušeny jejich znalosti a vědomosti. Výchovy tělesné, hudební a výtvarné jsou vyučovány formou hromadné výuky. Vyučovací hodina není časově stanovena, ale záleží na výkonu žáka (Solfronk, 1992).

Za nedostatky pedagogové považují nedostatečné opakování a procvičování látky. Znalosti jsou podle nich získávány nesystematicky a nesouhlasí s idejí tzv. samoučení a spolehnutí se na silnou vůli žáka (Zormanová, 2014). Žáci mají rovněž málo možností s navázáním kontaktu se spolužáky, chybí spolupráce mezi nimi, nedostatečný je i učitelův výchovný vliv (Svobodová, 1996). Za klady lze považovat, že se získanou svobodou se žák musí naučit i velké zodpovědnosti, je vnitřně motivován, je potřeba vytrvalé práce a zdolání překážek. Díky následnému pocitu uspokojení dochází i ke zvýšení sebevědomí (Kalhous, 2002).

3) *Winnetská soustava*

Autorem tohoto systému, který je podobný plánu daltonskému (Mojžíšek, 1975), se stal C. W. Washburne. Realizuje se zde nejen samostatné studium, ale taktéž hromadná výuka, která je potřebná ze sociálního hlediska (diskuze, dramatizace, hry apod.). Učitelovo působení je stejné jako v předchozí soustavě. Mateřský jazyk, matematika, čtení a přírodopis jsou považovány za individualizující předměty, kde se žáci učí totožnou látku. Naopak výchovy hudební, tělesné a výtvarné, dále literatura, dramatizace a ruční práce jsou socializující předměty, kde jsou jasně stanovené různé cíle, které je nutno splnit. Důraz se klade taktéž na fantazii a zájmy vyučovaných (Solfronk, 1992).

Solfronk (1992, s. 29 - 30) uvádí, že čas je stanoven dle potřeby studentů. K dispozici je individuální rozvrh, jenž musí obsahovat jak výše zmíněné individualizující, tak socializující předměty. Učební plán je plněn po dobu dvou let (Svobodová, 1996). Nelze

propadnout – žák trénuje látku tak dlouho, dokud úspěšně nesplní zadaná cvičení nebo test (Solfronk, 1992). Učební látka je pro všechny žáky totožná.

V porovnání s daltonským plánem lze považovat za pozitivní, že se zaměřuje nejen na princip samoučení, ale taktéž na hromadnou výuku a skupinovou práci. (Zormanová, 2014). Díky didaktickým testům bylo prokázáno, že zhruba 50% žáků není schopno pracovat samostatně (Skalková, 2007). Taktéž dbá na žákovskou autonomii a společenský život školy (Zormanová, 2014).

3.4 Diferencovaná výuka

Podstatou této výuky je zajištění náležitých podmínek pro žáky, protože mají rozdílné tempo učení (Zormanová, 2012). Liší se i jejich zájmy, dovednosti, perspektivní orientace (Průcha a kol., 2013). Žáci jsou rozděleni do skupin dle svých zájmů a schopností. Existuje diferenciací *kvantitativní* (týká se schopností) a *kvalitativní* (zabývá se např. zálibami). Dále existuje diferenciací *vnější* (třída se skládá ze stejnorodé skupiny studentů) a *vnitřní* (ve třídě stejnorodé menší skupiny) (Kalhous, 1995). Ant. Sickinger roztrídil žáky dle Mannheimského systému, tedy do “slabých, průměrných a silných“ tříd. Žáci byli rozděleni na základě pozorování vyučujících a dle úspěšnosti u zkoušky. Na našem území byl hlavním popularizátorem jednotné a vnitřně diferenciované školy Václav Příhoda (Solfronk, 1992).

Díky rozdělení žáků do skupin dochází k lepší organizaci práce učitele. Poskytnuty jsou potřebné podmínky pro osobní rozvoj každého studenta. Snahou je zlepšení frontální výuky (Kalhous, 2002). Osnovy a metody jsou zaměřeny nejen na žáky s pomalým i rychlým tempem, ale i na jejich mentální úroveň. Tato výuka rovněž dostatečně podporuje studium nadaných dětí. Také se snížilo procento propadlých žáků - až o dvě třetiny. Avšak ambiciózní žáci se mohou lehce přetížít nadměrnou prací, pomalým žákům naopak chybí vzor žáků schopnějších. Není zaručena stejnorodost nebo jí ani nelze dosáhnout. Neexistují učebnice, které by byly odpovídající pro jednotlivé skupiny. Známkování není všude jednotné a prostředí pro žáky není přirozené. Kvůli častým přesunům do jiných místností dochází k narušení poklidného procesu učení (Solfronk, 1995).

3.5 Skupinová práce

Skupinová práce je známá i jako skupinová výuka (Meyer, 1987a). Výsledkem diferenciacie je vytváření skupin (Kalhous, 2002). Jedná se o vzájemnou spolupráci mezi žáky, která vede k rozvoji sociálních vztahů v dané třídě. Výuka a výběr učiva musí být vždy přizpůsobeny (Kalhous, 1995). Vyučující se nezaměřuje pouze na osvojení si různých faktů, ale i na vyřešení obtížnějších úloh, při nichž žáci ve skupině musí vynaložit větší úsilí (Petrová, 1995). Zadání by mělo být představeno nejen ústně, ale i písemně (Schubiger, 2022). Dále vyučující organizuje, radí a usměrňuje práci ve skupinách (Kalhous, 1995). Jejich počet záleží na počtu žáků ve třídě (Lehrerinnenfortbildung Baden-Württemberg, 2011b). Tyto tvoří ideálně tři až pět žáků rozdělených na základě jejich schopností, zájmů či vlastního přání (Kalhous, 1995). Je brán ohled na druh činnosti, pracovní tempo (Kalhous, 2002) nebo obtížnost úkolů (Průcha a kol., 2013). Žáky můžeme rozdělit i dle prospěchu, jednotlivých řad lavic, podle pohlaví. Jednotlivé skupiny mohou řešit buď totožné nebo rozdílné úkoly (Maňák, 1995). Těmito úkoly se žáci mohou zabývat nejen ve škole, ale taktéž v domácím prostředí (Vališová a kol., 2011). Řešení úkolu je poté představeno v plénu. Vyučující může výsledky doplnit, opravit (Lehrerinnenfortbildung Baden-Württemberg, 2011b). Za hlavní myšlenku této formy výuky lze považovat snahu osvojování si individuální učební činnosti a zároveň spolupráci žáků při řešení problémů. Ideální věkové rozmezí pro tuto formu je 9 až 12 let (Kalhous, 1995).

Může se jednat o *heterogenní* (např. dobrý, průměrný a slabší žák) skupinu, která podporuje slabší žáky, dobrý žák se naučí aplikovat své vědomosti, dovednosti a schopnosti. Úskalím může být to, že dobrý žák převezme úlohu pomocníka učitele a slabší žáci nepracují aktivně.

Druhou možností je skupina *homogenní*, kde se setkají žáci totožné mentální úrovně či totožných schopností v daném předmětu (Kratochvíl a kol., 2002). Za výhodu lze pokládat, že vyučující může vytvořit/zadat žákům úkol tzv. šitý na míru, to znamená adekvátně obtížné (Zormanová, 2014).

Na jednu stranu má skupinová práce mnoho předností (Zormanová, 2014) (možnost vnitřní diferenciacie, rozvoj spolupráce, vyšší aktivita žáků v malých skupinkách než v plénu

(Schubiger, 2022), zvyšování sebevědomí a samostatnosti, učení se naslouchat, komunikovat, organizovat práci, argumentovat, vyjadřovat, řešit problémy nebo uznat jiný názor a jeho pozitiva (Zormanová, 2014), trénovat sebekritiku a rozvíjet fantazii (Meyer, 1987b). Snaží se doplnit hromadnou výuku, jejíž hlavní nevýhodou je nepřizpůsobení se individuálním potřebám a zálibám jednotlivých žáků (Kalhous, 2002). Žáci si ve skupinové práci mohou vyzkoušet různé role, a to tzv. moderátora, pisatele, hlídače času a přednášejícího (Schubiger, 2022). Dalším možným rozdělením je na tzv. vedoucího skupiny, pracovníka s informacemi, zapisovatele, mluvčího a časoměřiče (Sitná, 2009). Vyučující disponuje více časem k sledování práce žáků (Meyer, 1987b). Na stranu druhou má však i mnoho úskalí (nestejněměrná aktivita, chybí systematicčnost, špatná organizovanost, odchýlení se od zadaného úkolu. Pro vyučujícího znamená skupinová práce náročnou přípravu (Zormanová, 2014). Musí si promyslet i rozložení skupin po třídě (Pecina & Zormanová, 2009). Je velmi těžké tuto práci hodnotit (Zormanová, 2014). Zadaný úkol musí být srozumitelně formulovaný, nejasnosti musí být vysvětleny před plněním úkolu, protože pozdější dotazy by narušily průběh aktivity (Schubiger, 2022). Je tedy důležité se zaměřit na pravidla hry/úkolu, objasnit průběh, cíle a způsob provedení práce (Meyer, 1987). Taktéž se u nadaných žáků snižuje množství originálních řešení a může docházet k vyrušování při plnění zadaného úkolu (Petrová, 1995). Pro žáky může být zprvu těžké přijmout, že ne za každou aktivitu budou ohodnoceni známkou (Meyer, 1987b). Ale mohou obdržet nějakou sladkost či jiné ocenění (Lehrerinnenfortbildung Baden-Württemberg, 2011b).

3.5.1 Práce ve dvojicích

Při práci ve dvojicích nebo v párovém vyučování mohou být například 2 žáci ze stejné lavice, kteří společně pracují na zadaném úkolu, předávají si zkušenosti, jsou si nápomocní a radí se (Solfronk, 1995). Potřebné materiály obdrží od vyučujícího, který je jim k dispozici (Lehrerinnenfortbildung Baden-Württemberg, 2011c). Nebo diskutují nad řešeními, ke kterým se dopravovali individuálně. Může se jednat o písemné nebo ústní rozhovory. Náročnějšími aktivitami může být párový poslech, psaní (Sieglová, 2019). Opakování a formulování otázek k rozhovoru, zkontrolování domácího úkolu, shromáždění faktů, příkladů, hesel, hra ve dvojicích může být zde taktéž realizována (Meyer, 1987b). Výsledky práce ve dvojicích jsou buďto prezentovány vybraným

studentem nebo jsou prodiskutovány a vyhodnoceny pod vedením vyučujícího v plénu. Vyučující se dotazuje, opravuje a prohlubuje fakta prezentovaných výsledků (Lehrerinnenfortbildung Baden-Württemberg, 2011c).

Za hlavní pozitivum lze považovat, že se jedná dle Siegllové o nejjednodušší a zároveň nejefektivnější možnost spolupráce, protože jsou oba účastníci aktivní. Tato spolupráce je dostatečně připravuje na činnost v malých skupinách. Obtížná není ani organizace nebo nalezení prostoru ve třídě. Žáci jsou podporováni v komunikaci a v získání nových učebních poznatků. Rozvíjí se jejich receptivní dovednosti čtení a poslechu (Siegllová, 2019). Pokud jsou žáci rozděleni do dvojic se svým sousedem, je zahájení aktivity velmi rychlé - nemusí opustit své místo a veškeré poznámky mají před sebou.

Jestliže je dvojic ve třídě velké množství, vyhodnocení se stává vleklým a postupem času se snižuje oboustranná tvořivost a inspirace (Langer, 2016).

3.7 Týmová výuka

Solfronk (1995, s. 121) uvádí, že tento typ výuky je poměrně nový a ve školách se oproti ostatním organizačním formám výuky zatím zřídka využívá. Rozvoj začal po druhé světové válce (Kalhous, 2002). Výuka se začala uplatňovat od 60. let minulého století v USA. William M. Alexander ji navrhl v roce 1963 na Cornell University v USA. Zhotovil návrh pro střední školy, který spočíval ve společné výuce týmů 3-5 vyučujících a se 75-150 žáky (Zormanová, 2014).

Skupina, tzv. tým, je vyučována učitelským týmem (Horák, 1985). Tyto učitelské týmy mohou být buď *oborové* (složené z učitelů se stejnou aprobací), nebo *všeoborové* (vyučující se zabývají různými oblastmi), nebo jsou vytvořeny *příležitostné týmy* (Kalhous, 2002). Vyučující vysvětluje žákům během několika hodin týdně nové učivo, které si následně procvičují s dalšími učiteli (Horák, 1985). Výuka probíhá v blocích, vyučovány jsou buď odlišné ročníky, nebo paralelní třídy v totožném ročníku (Vališová a kol., 2011).

Nevýhodou této výuky je časová náročnost a potřeba velkého prostoru, např. velké sály, nebo naopak malé učebny a laboratoře. Na druhou stranu však dochází ke zkvalitnění výuky - je bráno v potaz individuální učební tempo žáků a téma výuky je probíráno

z různých pohledů více vyučujících, kteří si mezi sebou předávají zkušenosti a znalosti (Zormanová, 2014).

4 Výzkumné šetření

Nové znalosti, které se získaly vypracováním první části diplomové práce, slouží jako podklad pro zpracování části následující. Tato část se zaměřuje především na zodpovězení dvou výzkumných otázek:

1) Jaké jsou používány organizační formy práce v hodinách nejčastěji?

2) Jak jsou jednotlivé druhy organizačních forem práce vnímány žáky a učiteli?

Po kontaktu a osobní schůzce s řediteli a ředitelkou škol jsou navštěvovány na dvou školách hodiny všech vyučujících německého jazyka, na jedné škole jsou navštíveny hodiny pouze u dvou vyučujících. Třídy, respektive jejich část, mají různý počet žáků i různé zastoupení jak dívek tak chlapců. Výuka probíhá buďto v jazykových učebnách nebo klasických třídách. Žáci sedí převážně ve dvojicích v lavici.

Do následových protokolů,¹ které jsou rozděleny na počet minut, organizační formy, aktivitu žáků, činnost vyučujících, pomůcky nebo materiály a potřebné poznámky, je zaznamenáno celkem 120 hodin německého jazyka navštívených na třech základních školách v Rokycanech. Na každé škole se jedná celkem o 40 hodin – 10 hodin v každém ročníku, aby byly výsledky prokazatelné. Organizační formy výuky jsou děleny na frontální výuku, práci v plénu, ve dvojicích a ve skupinách. Jsou navštíveny vyučovací hodiny německého jazyka 6. až 9. ročníků. Vždy se jedná o němčinu jako druhý cizí jazyk. Hodinové dotace na dvou základních školách jsou 2 hodiny týdně, na třetí škole se jedná o 3 hodiny týdně. Kromě jednoho devátého ročníku (na škole se 3 hodinami týdně) jsou využívány stejné učebnice a pracovní sešity starého i nového vydání. Učebnice, pracovní sešity, metodika jsou zapůjčené od vyučujících během následů ve vybraných školách.

Zadání dotazníků² pro učitele je vytvořeno díky podrobné charakteristice organizačních forem výuky (frontální, individuální, individualizované, týmové výuky, skupinové práci společně s prací ve dvojicích). Dotazníky pro žáky jsou vytvořeny s přihlédnutím k nejvíce využívaným organizačním formám na základních školách 2. stupně, vynechána

¹ Vzor protokolu je k dispozici v příloze.

² Vzor dotazníku je také k dispozici v příloze.

je individualizovaná, individuální a týmová výuka. Žákům a vyučujícím jsou předány k vyplnění v papírové podobě během výuky.

4.1 Základní školy v Rokycanech

V Plzeňském kraji ve městě Rokycany se nachází celkem 3 základní školy. Na 1. stupni probíhá výuka anglického jazyka, na 2. stupni se k jazyku anglickému přidá jako druhý cizí jazyk buďto německý nebo ruský. Jedná se o Základní školu T. G. Masaryka Rokycany, Základní školu Rokycany, ulice Míru 64; a Základní školu Jižní předměstí.

4.1.1 Základní škola T. G. Masaryka Rokycany

Základní školu T. G. Masaryka Rokycany může navštívit až 470 žáků, kterým je k dispozici taktéž školní družina a jídelna. Škola je určena pro děti se zájmem o rozšířenou výuku jazyků. Od prvního ročníku se zde vyučuje anglický jazyk, v šestém ročníku si žáci volí druhý cizí jazyk, např. jazyk německý. Při výuce je možné využít interaktivní tabule, které jsou k dispozici v každé třídě, dvě počítačové učebny, tabletovou a jazykovou učebnu či kuchyňku (Základní škola T. G. Masaryka Rokycany, 2022).

Školní vzdělávací program

Hodinová dotace německého jazyka činí 3 hodiny v 6. až 9. ročníku. Učivo přesahuje i do dalších vyučovaných předmětů, např. do přírodopisu, výchovy ke zdraví, anglického jazyka, hudební a výtvarné výchovy, českého jazyka a literatury, výchovy k občanství. Žáci by se měli naučit základy dialogu ve skupině, spolupracovat při vytváření rozsáhlejších projektů a při řešení problémů, tvořit rozhovory, zapojit se během skupinové práce a práce ve dvojicích.

V 6. ročníku je učivo zaměřeno na porozumění rodilému mluvčímu z jednoduchých poslechových cvičení, cvičení dialogů ve skupinách, porozumění jednoduchým pokynům a otázkám vyučujícího, zapojení se do jednoduchých rozhovorů.

V 7. ročníku by se měl žák aktivně zapojit do diskuze a naslouchat aktérům, spolupracovat ve skupině, tvořit rozhovory, přispívat k utužení kvalitních mezilidských vztahů, chápat jednoduchý jazykový projev vyučujícího a dialogy rodilých mluvčích zaměřené na jeho jazykovou úroveň.

V 8. ročníku žák přispívá k diskuzi nejen v malé skupině, ale taktéž v celé třídě. Nacvičuje vzorové dialogy v běžných situacích. Umí zodpovědět otázky týkající se jeho osoby, rodiny nebo školy.

V posledním ročníku na ZŠ, tedy v 9. ročníku, se taktéž žák aktivně zapojuje do diskuze nebo jednoduché konverzace pomocí běžných výrazů, umí obhájit svůj názor, reagovat na promluvy ostatních, aktivně pracovat ve skupině, požádat o pomoc nebo ji nabídnout. Dokáže reagovat na podněty vyučující/ho, spolužáků nebo rodilých mluvčí Základní škola T. G. Masaryka Rokycany, 2017).

4.1.2 ZŠ Rokycany, ulice Míru 64

Základní škola Rokycany, ulice Míru 64 se nachází v centru města jen pár minut chůzí od výše představené školy. Vyučuje se zde anglický, německý a ruský jazyk ve dvou jazykových učebnách (ZŠ Rokycany, ulice Míru 64, 2023b). K dispozici je speciální pedagog, metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog a celkem 16 asistentů (ZŠ Rokycany, ulice Míru 64, 2023c). Jako školní informační systém slouží Škola Online (ZŠ Rokycany, ulice Míru 64, 2023a).

Školní vzdělávací program

Hodinová dotace německého jazyka činí 2 hodiny v 6. až 9. ročníku. Při hodinách by se měla dle ŠVP (ZŠ Rokycany, ulice Míru 64, 2021, s. 437) využívat: „frontální výuka s pomůckami, skupinová práce, individuální práce s jednotlivými žáky, spolupráce na krátkodobých projektech, domácí práce žáků, skupinové vyučování, dialogy, výklad, poslech, četba, reprodukce textu (písemná, ústní), samostatná práce, vyhledávání informací, práce se slovníkem a s autentickými materiály.“

Učivo přesahuje i do dalších vyučovaných předmětů, např. matematiky, přírodopisu, hudební, výtvarné a občanské výchovy, informatiky či zeměpisu. Dle ŠVP (ZŠ Rokycany, ulice Míru 64, 2021, s. 439) se hodnotí „slovní zásoba, vyprávění, rozhovory, překlad, diktáty, doplňující cvičení, čtení, aktivita v hodině, projekty a shrnující testy.“

V 6. ročníku žáci rozumí jednoduchým pokynům učitele, učí se vést krátké dialogy či odpovídat na jednoduché otázky.

V 7. ročníku se žák dokáže zapojit do telefonického rozhovoru, umí používat slovní zásobu při komunikaci týkající se probíraného tématu. Cvičení jsou zaměřena na obměňování rozhovorů.

V 8. ročníku žák rozumí monologu či dialogu, kde je nízký počet neznámých slov, a dokáže porozumět konverzaci, která probíhá mezi 2 a více osobami. Procvičují se krátké dialogy či práce na krátkodobých projektech.

Ročník 9. je převážně zaměřen na *skupinovou práci*, práci na projektu, rozhovory a vyprávění (ZŠ Rokycany, ulice Míru 64, 2021).

4.1.3 ZŠ Jižní předměstí Rokycany

Škola ZŠ Jižní předměstí Rokycany je poslední základní školou v Rokycanech. Může ji navštěvovat až 831 žáků. Škola disponuje školní družinou, jídelnou, vlastním sportovním areálem (ZŠ Jižní předměstí Rokycany, 2023a). Vyučuje se zde anglický, německý a ruský jazyk (Škola online, předměty, n.d.). Škola má na druhém stupni nejen třídy A. a B., ale také studijní (rozšiřující učivo přírodovědných nebo humanitních předmětů) a sportovní třídu (rozšířená výuka tělesné výchovy), čili třídy C. a D. Do studijní třídy se skládají písemné přijímací zkoušky z učiva 1. stupně a obecných studijních předpokladů, do sportovní třídy se konají všeobecně talentové sportovní zkoušky a budoucí žáci musí být členem nějakého sportovního oddílu, který se pravidelně účastní soutěží (ZŠ Jižní předměstí Rokycany, 2023d).

K dispozici jsou školní speciální pedagogové pro 1. a 2. stupeň, výchovní poradci pro 1. a 2. stupeň, školní metodikové prevence pro 1. a 2. stupeň, logopedická asistentka a koordinátorky ŠVP (ZŠ Jižní předměstí Rokycany, 2023c). Každého vyučujícího je také možno zastihnout v rámci konzultačních hodin (ZŠ Jižní předměstí Rokycany, 2023b).

Školní vzdělávací program

Hodinová dotace německého jazyka, který je veden jako další cizí jazyk a patří do vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, činí 2 hodiny týdně v 6. až 9. ročníku.

V 6. ročníku se žák zapojuje do jednoduchých rozhovorů, je veden k samostatné práci (dokáže napsat jednoduché texty o sobě), během *frontální výuky* či *práce v plénu* rozumí jednoduchým pokynům a reaguje na ně.

V 7. ročníku žáci pracují v *plénu* s jednoduchými texty týkající se rodiny, školy, zájmů nebo jídla, dokáží odpovědět na jednoduché otázky a zároveň otázky pokládat.

V 8. ročníku je žák schopen se zapojit do jednoduchých rozhovorů. V rámci *frontální výuky a práce v plénu* rozumí pokynům vyučující, odpovídá na jednoduché otázky.

V 9. ročníku v rámci *frontální výuky a práce v plénu* žáci rozumí jednoduchým pokynům a otázkám učitele, reagují na otázky spolužáků. Jsou schopni předvést rozhovor nebo scénku.³

4.1.4 Německý jazyk – učebnice

Pro výuku německého jazyka jsou využívány následující učebnice:

a) učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl

V učebnici *Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl* pro základní školy úrovně A1 se cvičení zaměřují na písemný projev, čtení s porozuměním, poslech, poslech s opakováním a ústní projev, ale i gramatiku. Ta je přehledně znázorněna v tabulkách a vysvětlena během *frontální výuky*. Ve cvičeních žáci samostatně nebo v plénu dokončují věty, doplňují mezery v textu, odpovídají na otázky, přiřazují, co k sobě patří. V rámci poslechu, který se objevuje při práci v plénu, např. odpovídají na otázky, určují, která slova nepatří do řady, čtou rýmy nebo čtou nahlas text. Objevuje se zde *práce ve dvojicích* (dialog – čtení rozhovoru, poslech a čtení, jazykolamy, co chybí?, hra na reportéry – odpověď na otázky, otázky a odpovědi). Celkově ale převažuje *samostatná práce* či práce a kontrola v *plénu* (Fišarová & Zbranková, 2007a).

V následující tabulce lze vidět, kolikrát jsou použity organizační formy výuky s využitím učebnice. V 6. ročníku je při *práci ve dvojicích* učebnice využita celkem 2x, a to při vedení rozhovoru a při poslechu nahrávky, na základě které mají vytvořit podobný rozhovor. V *plénu* je přečten a přeložen text nebo je doplněn při poslechu nahrávky, rozhodnuto o pravdivosti tvrzení. V 7. ročníku je *ve dvojici* popsán obrázek, v *plénu* jsou vytvořeny věty, čten text, realizován poslech s porozuměním, řečeny odpovědi na otázky, doplněno cvičení. *Frontální výuka* ani *skupinová práce* se neuskutečnily.

³ ŠVP přístupný v ZŠ Jižní předměstí v elektronické podobě.

Tabulka 1 znázorňující použité organizační formy výuky z učebnice *Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl* na škole č. 1

Organizační formy výuky	škola č. 1 – 6. ročník	škola č. 1 – 7. ročník
práce ve dvojicích	2x ⁴	1x ⁵
práce v plénu	5x ⁶	5x ⁷
frontální výuka	0x	0x
skupinová práce	0x	0x
využití učebnice celkem	8x	6x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Níže uvedená tabulka 2 ukazuje, jak často byla využita učebnice a konkrétní organizační formy v 7. ročníku na škole č. 2. Při *práci ve dvojicích* tvoří žáci věty podle obrázků, v *plénu* doplňují chybějící slova ve větách a čtou text. Při *frontální výuce* (výkladu) seznamuje vyučující žáky s novou gramatikou. *Skupinová práce* se neobjevuje.

Tabulka 2 znázorňující použité organizační formy výuky z učebnice *Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl* na škole č. 2.

Organizační formy výuky	škola č. 2 – 7. ročník
práce ve dvojicích	1x ⁸
práce v plénu	2 ⁹
frontální výuka	1x ¹⁰
skupinová práce	0x
využití učebnice celkem	4x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

b) učebnice *Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání*

Učebnice *Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání* je určena pro základní školy a víceletá gymnázia, kde se vyučuje němčina jako cizí jazyk. Je zaměřena na různé texty, témata, gramatiku, komunikaci a reálie.

4 FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007a. ISBN 80-7238-531-3, s. 24/15, s. 27/6.

5 Tamtéž, s. 73/18.

6 Tamtéž, s. 23/14, s. 26/1, 2, s. 27/4, 5.

7 Tamtéž, s. 72/17, s. 76/1, 2, s. 77/3, 4.

8 Tamtéž s. 64/12.

9 Tamtéž, s. 64/11, 13.

10 Tamtéž, s. 64/13.

Učebnice se orientuje nejen na samostatnou práci, ale i práci či kontrolu cvičení v plénu. Na začátku učebnice jsou uvedeny symboly užívané ve cvičeních, kdy je oproti starému vydání uveden symbol práce ve dvojicích/ skupině.

Při práci v plénu mají žáci za úkol např. odpovědět na otázky, doplnit rýmy, doplnit a napsat věty do sešitu, přečíst text, poslouchat a opakovat slovíčka/věty dle nahrávky, vytvořit věty, přiřadit texty k obrázkům, napsat další příklady nebo určit, jaká možnost je správná, doplnit a napsat dialogy, přiřadit rozhovory k fotografiím, odpovědět na otázky, přečíst si rozhovor, vytvořit krátké věty, vybrat, který nadpis se k textu hodí, vytvořit krátké věty nebo napsat věty do sešitu. Mnoho cvičení je určeno k práci ve dvojicích nebo ve skupině. Žáci mají za úkol např. vytvořit anketu, obměňovat dialogy a zahrát je se spolužákem, prohlédnout si fotografie a přiřadit k nim roční období, hrát pantomimu, přečíst rozhovor ve dvojicích, zpracovat projekt o Česku nebo se ptát a odpovídat ve dvojicích (Tvrzníková a kol., 2021).

Tabulka 3 ukazuje využití učebnice v 6. ročníku. *V plénu* žáci poslouchají nahrávku, čtou rozhovor, doplňují a tvoří věty, čtou a překládají text. Jiné organizační formy nejsou provedeny.

Tabulka 3 znázorňující použité organizační formy výuky z učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 2.

Organizační formy výuky	škola č. 2 – 6. ročník
práce ve dvojicích	0x
práce v plénu	6x ¹¹
frontální výuka	0x
skupinová práce	0x
využití učebnice celkem	6x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Níže zpracovaná tabulka 4 ukazuje 6. a 7. ročník na škole č. 3. V 6. ročníku se *v plénu* poslouchá nahrávka, čte text v němčině a rozhovor, přiřazují členy k novým slovíčkům, kreslí školní pomůcky. V rámci *frontální výuky* vysvětluje vyučující gramatiku, zadání

11 TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 1: neu + interaktiv: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-642-2, s. 20, s. 21/9, 10, 11, s. 22/13, s. 23/16.

domácího úkolu. *Práce ve dvojicích* ani *ve skupinách* se neobjevuje. V 7. ročníku se kladou otázky *ve dvojicích*. *V plénu* se tvoří a odpovídá na otázky, překládají slovní spojení, popisují osoby, poslouchá nahrávka, přiřazují slovíčka k obrázkům. *Frontální výuka* ani *skupinová práce* se neuskutečnila.

Tabulka 4 znázorňující použité organizační formy výuky z učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 3

Organizační formy výuky	škola č. 3 – 6. ročník	škola č. 3 – 7. ročník
práce ve dvojicích	0x	1x ¹²
práce v plénu	7x ¹³	7x ¹⁴
frontální výuka	3x ¹⁵	0x
skupinová práce	0x	0x
využití učebnice celkem	10x	8x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

c) učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl

Učebnice *Deutsch mit Max 2. díl* je koncipována stejně jako 1. díl, jehož učivo na úvod 2. díl opakuje. Lekce jsou zaměřeny na komunikaci *ve dvojicích* - tvoření dalších otázek a vytvoření a hraní rozhovorů, procvičení rozhovoru, kladení a odpověď na otázky, *samostatnou práci* – žáci mají ve cvičeních tvořit otázky a odpovídat na ně, poslouchat a přiřazovat, a kontrolu cvičení *v plénu* (odpovídat na otázky, poslouchat a číst text, vytvořit věty a napsat je do sešitu, doplnit rozhovor, rozhodnout, co je správně a co špatně, říkat podle příkladové věty nebo číst a zkontrolovat podle nahrávky). Gramatika je vysvětlena v rámci *frontální výuky* (Fišarová & Zbranková, 2007d).

V následující tabulce 5 je možné vidět, kolikrát jsou použity organizační formy výuky s využitím učebnice v 8. ročníku na škole č. 1. *Ve dvojicích* mají žáci podtrhnout 5 slov v textu a vytvořit z nich rozhovor. *V plénu* žáci čtou a překládají text, odpovídají na zadané otázky, poslouchají nahrávku, zapisují si nová slovíčka, doplňují vynechaná slova

12 TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 1: neu + interaktiv: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-642-2, s. 56/3.

13 Tamtéž, s. 8, s. 32/17, s. 34/19, s. 35, s. 38/6, 9, s. 39/9.

14 Tamtéž, s. 54/18, s. 56/3, s. 57/5, 6, s. 59/12, s. 60/12, 63/19.

15 Tamtéž, s. 36/3, s. 37, s. 37/8.

ve cvičení, tvoří rozkaz sloves. Při výkladu jsou žáci seznámeni s novou slovní zásobou a rozkazovacím způsobem.

Tabulka 5 znázorňující použité organizační formy výuky z učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 1.

Organizační formy výuky	škola č. 1 – 8. ročník
práce ve dvojicích	1x ¹⁶
práce v plénu	11x ¹⁷
frontální výuka	3x ¹⁸
skupinová práce	0x
využití učebnice celkem	15x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Tabulka 6 je zaměřena na využití učebnice v 8. a 9. ročníku. V 8. ročníku se v plénu píšou podle obrázků věty, překládají slovíčka, poslouchá nahrávka, tvoří věty, popisuje obrázek. Jiná organizační forma není uvedena. V 9. ročníku se ve dvojicích kladou otázky a odpovídá se na ně, tvoří rozhovor. V plénu se čte a překládá text i rozhovor, odpovídá na otázky, tvoří věty a otázky. Žáci jsou seznámeni s gramatikou při frontální výuce. Skupinová práce není uskutečněna.

Tabulka 6 znázorňující použité organizační formy výuky z učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 2.

Organizační formy výuky	škola č. 2 – 8. ročník	škola č. 2 – 9. ročník
práce ve dvojicích	0x	2x ¹⁹
práce v plénu	7x ²⁰	8x ²¹
frontální výuka	0x	1x ²²
skupinová práce	0x	0x
využití učebnice celkem	7x	11x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

16 FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007d. ISBN 978-80-7238-594-2, s. 51.

17 Tamtéž, s. 43 - 44, s. 44/1, s. 45/4, s. 46/5, s. 47/8, 9, 10, s. 48/12, 13, s. 52/1.

18 Tamtéž, s. 43, 48, 51.

19 Tamtéž, s. 57/9, 12.

20 Tamtéž, s. 21/2, s. 22/4, 5, 6, s. 23/7, s. 24/10, s. 25/11.

21 Tamtéž, s. 52/1, s. 54, s. 56/7, s. 57/9, 11, 12, s. 58/13, 14.

22 Tamtéž, s. 51.

d) učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání

Učebnice *Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání* nejprve opakuje učivo 1. dílu. Lekce se soustředí na práci s textem, reálie, projekty a hry. Učebnice podněcuje především k *samostatné práci* a následné kontrole *v plénu* či *práci v plénu* – práce s textem, poslech, písemný a ústní projev. Žáci mají během *práce v plénu* ve cvičeních například rozhodnout, co nepatří do řady, přiřadit texty k fotografiím, doplnit rýmy, uspořádat rozhovor, spojit a napsat věty, napsat svůj týdenní program, pojmenovat části těla, popsat svou cestu do školy či tvořit otázky a odpovědi. Setkají se zde také se *skupinovou prací* či *prací ve dvojici* – mají obměňovat a zahrát rozhovory, vytvořit ve skupinách plakát, hrát řetězovou hru, ptát se ve dvojici a odpovídat nebo vytvořit projekt, jak bydlí lidé v různých zemích. Gramatika je žákům vysvětlena díky výkladu vyučujícího, tedy prostřednictvím *frontální výuky* (Tvrzníková a kol., 2019a).

Tabulka 7 ukazuje organizační formy realizované prostřednictvím učebnice v 8. a 9. ročníku. V 8. ročníku se *v plénu* odpovídá na otázky, popisuje obrázek, překládají slovíčka, čtou a překládají text. Při *frontální výuce* je žákům vysvětleno zadání domácího úkolu a vysvětlena gramatika. *Ve skupině* si žáci mají přečíst text a odpovědět na otázky. Práce ve dvojicích se nerealizuje. V 9. ročníku se neuskutečňuje *frontální výuka* ani *skupinová práce*. *Ve dvojicích* se popisuje obrázek, tvoří a předvádí dialog. *V plénu* je čten a překládán text, odpovídá se na otázky,

Tabulka 7 znázorňující použité organizační formy výuky z učebnice **Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání** na škole č. 3.

Organizační formy výuky	škola č. 3 – 8. ročník	škola č. 3 – 9. ročník
práce ve dvojicích	0x	3x ²³
práce v plénu	8x ²⁴	6x ²⁵
frontální výuka	2x ²⁶	0x

23 TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 2: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2019a. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-643-9, s. 8, 9, s. 72/14.

24 Tamtéž, s. 8, 9, 16, 22, s. 30/13, s. 31, s. 33/6, s. 34.

25 Tamtéž, s. 8, 9, s. 46/1, s. 63/17, s. 65, s. 72/14.

26 Tamtéž, s. 25, 27, s. 40/19.

skupinová práce	1x ²⁷	0x
využití učebnice celkem	11x	9x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

e) učebnice *Beste Freunde 3*

Učebnice *Beste Freunde 3* je určena k výuce německého jazyka jako cizího jazyka. Znalosti žáků by měli být na úrovni A1. Cvičení v učebnici jsou zaměřena na gramatiku, která je probírána při *frontální výuce*, práci s textem a poslech v plénu, čtení s porozuměním, cvičení *richtig/falsch*, výběr z možností, přiřazování, hraní dialogu, rozhovor s partnerem a na reálie německy mluvících zemí. Cvičení žáci většinou zpracovávají samostatně, kontrola probíhá v *plénu* (Manuela, 2016a).

Následující tabulka 8 znázorňuje, kolikrát jsou použity v 9. ročníku organizační formy výuky s využitím učebnice. *Ve dvojicích* mají žáci vytvořit a předvést rozhovor. *V plénu* spojují výrazy, odpovídají na otázky, čtou a překládají text, přiřazují nadpisy k obrázkům, vymýšlejí otázky k textu.

*Tabulka 8 znázorňující použité organizační formy výuky z učebnice **Beste Freunde 3** na škole č. 1.*

Organizační formy výuky	škola č. 1 – 9. ročník
práce ve dvojicích	1x ²⁸
práce v plénu	8x ²⁹
frontální výuka	0x
skupinová práce	0x
využití učebnice celkem	9x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

4.1.5 Německý jazyk – pracovní sešity

Pro výuku německého jazyka jsou využívány následující pracovní sešity:

27 TVRZNIKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 2: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2019a. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-643-9, s. 30/14.

28 MANUELA, Georgiakaki. *Beste Freunde 3, A2.1. - učebnice: Němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Mnichov, Německo: Hueber Verlag, 2016. ISBN 978-3-19-501058-0, s. 19/9.

29 Tamtéž, s. 20/1, 2, 4, s. 21/1, 2, s. 28/7, s. 29/9, 10.

a) pracovní sešit Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl

Díky cvičením v pracovním sešitu *Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl* si žáci upevňují znalost probíraného učiva z *frontální výuky*. Cvičení jsou převážně zaměřena na *samostatnou práci* ve škole či jsou vhodná jako domácí úkol a následně zkontrolována v *plénu* či vyučujícím. *Práci ve dvojici* nalezneme pouze u několika cvičení (Fišarová & Zbranková, 2007b).

Tabulka 9 ukazuje použité organizační formy výuky s využitím pracovního sešitu na škole č. 1. V 6. ročníku se v *plénu* čtou nahlas nová slovíčka a text, doplňují slova nebo chybějící písmenka do cvičení, odpovídají na otázky. *Při frontální výuce* žáci poslouchají novou slovní zásobu předčítanou vyučující, jsou zkoušeni ze slovní zásoby v pracovním sešitu. *Práce ve dvojicích* ani *ve skupinách* není realizována. V 7. ročníku je v *plénu* doplněn text, myšlenková mapa, dle poslechu spojeno jméno, roční období a měsíc narození, zapsány časové údaje, tvořeny věty, doplněna podstatná jména v množném čísle, opravena pozvánka nebo popsány aktivity v určitém měsíci a napsáno, kdy se slaví určité svátky. *Ve dvojicích* je rozstříhaný a následně složený text zkontrolován s textem v prac. sešitu. *Frontální výuka* ani *skupinová práce* se nevyskytují.

Tabulka 9 znázorňující použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl na škole č. 1.

Organizační formy výuky	škola č. 1 – 6. ročník	škola č. 1 – 7. ročník
práce ve dvojicích	0x	1x
práce v plénu	9x ³⁰	12x ³¹
frontální výuka	2x ³²	0x
skupinová práce	0x	0x
využití prac. s. celkem	11x	13x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Následující tabulka 10 ukazuje použití pracovního sešitu při určitých organizačních formách. V *plénu* si žáci na základě poslechu zapisují odpověď na otázky, vyplňují cvičení procvičující sloveso a neurčitý člen ve 4. pádu, popisují 3 lidi ve cvičení nebo situaci

30 FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007b. ISBN 80-7238-532-1, s. 18/1, 2, 3, 4, 6, 7, s. 19/6, 7, s. 25.

31 Tamtéž, s. 63/16, 17, s. 65/1, 2, 3, 4, 5, s. 66/6, 7, 8, 9, 10.

32 Tamtéž, s. 19/8, s. 25.

na obrázku, tvoří věty, překládají rozhovor. *Ve dvojicích* popisují na základě poslechu vlastnosti zvířat, odpovídají na otázky. *Frontální výuka* ani *skupinová práce* se opět neobjevuje.

Tabulka 10 znázorňující použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl na škole č. 2.

Organizační formy výuky	škola č. 2 – 7. ročník
práce ve dvojicích	2x ³³
práce v plénu	7x ³⁴
frontální výuka	0x
skupinová práce	0x
využití prac. s. celkem	10x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

b) pracovní sešit Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání

V pracovním sešitu *Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání* žák nalezne cvičení k procvičení gramatiky a učiva z učebnice. K dispozici je i mnoho poslechových cvičení, která podněcují k *práci v plénu*. Cvičení zaměřena na práci *ve dvojicích* a *ve skupinách* se příliš neobjevují (Tvrzníková a kol., 2021).

Tabulka 11 dokládá, že pracovní sešit byl hojně využit při *práci v plénu*. Žáci doplňují slovíčka nebo slovesa podle obrázků, tvoří věty, spojují otázky s odpověďmi, doplňují města do mapy německy mluvících zemí, luští slova s přeházenými písmenky, přepisují nebo doplňují věty, dle nahrávky vybírají správnou odpověď, tvoří otázky k zadaným odpovědím, odpovídají na otázky, doplňují dotazník, určují správný slovosled, doplňují rozhovor, hledají ve cvičení členy rodiny. Další organizační forma výuky se neobjevuje.

Tabulka 11 znázorňující použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 2.

Organizační formy výuky	škola č. 2 – 6. ročník
práce ve dvojicích	0x
práce v plénu	19x ³⁵

33 FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007b. ISBN 80-7238-532-1, s. 53/3, 7.

34 Tamtéž, s. 53/3, 4, 5, 7, s. 56/15, s. 57, 58.

frontální výuka	0x
skupinová práce	0x
využití prac. s. celkem	19x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Na základě níže uvedené tabulky 12 lze určit, že v 6. ročníku na škole č. 3, že *ve dvojici* je využit pracovní sešit 1x, a to při procvičování slovní zásoby. *V plénu* žáci doplňují text pod obrázkem nebo obrázkem popisují, je procvičována výslovnost nové slovní zásoby, po poslechu nahrávky jsou zakroužkována slova, která se v ní objevila, jsou doplňovány věty dle zadaných obrázků nebo chybějící členy a písmena v textu, musí pojmenovat školní potřeby a ty přiřadit ke členu, píše 10 školních potřeb nebo kroužkují školní potřeby z poslechu. *Frontální výuka* ani *skupinová práce* nejsou realizovány. V 7. ročníku doplňují žáci *v plénu* text a poté v něm opravují chyby, přiřazují svátky k ročním obdobím a měsíci, hledají roční období a přiřazují k nim měsíce, shrnují text, určují, zda je věta pravdivá či nepravdivá. Další organizační formy se již neobjevují.

Tabulka 12 znázorňující použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 3.

Organizační formy výuky	škola č. 3 – 6. ročník	škola č. 3 – 7. ročník
práce ve dvojicích	1x ³⁶	0x
práce v plénu	9x ³⁷	5x ³⁸
frontální výuka	0x	0x
skupinová práce	0x	0x
využití prac. s. celkem	12x	5x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

35 TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 1: neu + interaktiv: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-604-0, s. 10/23,24, s. 16/12, s. 18/19, 20, 21, s. 19/22, 23, s. 20/2, 3, 4, s. 21/4, 5, 6, 7, s. 23/1, 2, 3.

36 Tamtéž, s. 43.

37 Tamtéž, s. 29/23, s. 34/1, 2, s. 35/4, s. 36/7, s. 38/14, s. 39/16, 17, s. 43.

38 Tamtéž, s. 61/19, 20, 21, s. 63/25, s. 65/6.

c) pracovní sešit Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl

Pracovní sešit *Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl* doplňuje a hlavně procvičuje probíranou látku v učebnici *Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl*. Ve cvičeních mají žáci za úkol např. přiřadit otázky a odpovědi, poslouchat a napsat informace z nahrávky do cvičení, doplnit slova z nabídky či seřadit správně věty, aby příběh dával smysl; opravit odpovědi, doplnit tabulku, doplnit správný tvar slovesa *müssen*, pracovat se slovníkem, popsat obrázek, utvořit otázky, vybrat správnou variantu, sestavit rozhovor, doplnit správnou předložku, zapsat čísla či číst a malovat. *Ve dvojicích* či *ve skupinách* vedou dialog. Práci ve dvojicích nalezneme ale zřídka. Cvičení jsou ale převážně zaměřena na *samostatnou práci* a kontrolu *v plénu* (Fišarová & Zbranková, 2007e).

Tabulka 13 ukazuje využití pracovního sešitu a organizačních forem v 8. ročníku na škole č. 1. *Ve dvojicích* čtou žáci rozhovor. *V plénu* se odpovídá na otázky, podtrhávají slova v textu, zapisují předměty z rozvrhu, doplňuje text a tabulka, tvoří věty. *Frontální výuka* ani *skupinová práce* není vedena.

Tabulka 13 znázorňující použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 1.

Organizační formy výuky	škola č. 1 – 8. ročník
práce ve dvojicích	1x ³⁹
práce v plénu	11x ⁴⁰
frontální výuka	0x
skupinová práce	0x
využití prac. s. celkem	12x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Níže uvedená tabulka 14 informuje o použití organizačních forem s pomocí pracovního sešitu v 8. a 9. ročníku na škole č. 2. V 8. ročníku se sešit využívá jen při *práci v plénu*. Žáci píšou dle příkladu, obrázků nebo zadání věty, překládají rozhovor a text, spojují věty s čísly, dle poslechu dokreslují obrázek, doplňují slova, dvojhlásky nebo písmena do vět, vytváří otázky k odpovědím, seřazují rozhovor dle vět, překládají slovní spojení, rozdělují

39 FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007e. ISBN 978-80-7238-596-6, s. 46/1.

40 Tamtéž, s. 43/1, 2, 3, 4, s. 44/5, s. 46/1, 2, s. 47/5, s. 48/9, 10, s. 49/11.

dlouhou spojenou větu na jednotlivá slova. V 9. ročníku se taktéž objevuje jen jedna organizační forma využívající pracovní sešit. V *plénu* podtrhávají chyby v textu a opravují je, tvoří a překládají věty, doplňují vynechaná slova v básničce, doplňují dvojhlásky, slovesa nebo předložky do vět, rozeznávají zkratky.

Tabulka 14 znázorňující použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 2.

Organizační formy výuky	škola č. 2 – 8. ročník	škola č. 2 – 9. ročník
práce ve dvojicích	0x	0x
práce v plénu	17x ⁴¹	13x ⁴²
frontální výuka	0x	0x
skupinová práce	0x	0x
využití prac. s. celkem	17x	15x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

d) pracovní sešit Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání

Pracovní sešit *Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání* se zaměřuje na upevnění či zopakování učební látky a na prohlubování znalostí. Převažuje zde *samostatná práce* a následná *kontrola v plénu*. Pro *práci ve dvojicích* se neobjevuje mnoho cvičení (Tvrzníková a kol., 2019b).

Tabulka 15 dokládá, že v 8. ročníku na škole č. 3 byla s využitím pracovního sešitu realizována jen *práce v plénu*. Žáci čtou a překládají text, rozhodují o pravdivosti či nepravdivosti vět, doplňují spojky a předložky do textu, odpovídají na otázky, popisují počasí. V 9. ročníku čtou žáci *v plénu* text a určují pravdivost nebo nepravdivost vět, doplňují mapu, doplňují a překládají věty. Během *frontální výuky* opakují novou slovní zásobu po vyučující.

41 FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007e. ISBN 978-80-7238-596-6, s. 20/2, 3, 4, s. 21/6, s. 22/8, 9, s. 23/11, 13, 14, 15, s. 24/16, s. 25/2, 3, 4, 6, s. 26/5, 7.

42 Tamtéž, s. 48/12, s. 55, s. 55/4, 5, s. 56/7, s. 58/12, s. 58/13, s. 59/14, s. 59/15, s. 60/2, 3, 4, 5.

Tabulka 15 znázorňující použité organizační formy výuky z prac. s. *Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání na škole č. 3.*

Organizační formy výuky	škola č. 3 – 8. ročník	škola č. 3 – 9. ročník
práce ve dvojicích	0x	0x
práce v plénu	7x ⁴³	3x ⁴⁴
frontální výuka	0x	1x ⁴⁵
skupinová práce	0x	0x
využití prac. s. celkem	7x	7x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

e) pracovní sešit *Beste Freunde 3*

V pracovním sešitu *Beste Freunde 3* žák nalezne cvičení k procvičení gramatiky, slovní zásoby, písemného projevu a výslovnosti. Strany 87 až 93 jsou přímo zaměřeny na práci ve dvojicích. Cvičení jsou ale převážně orientována na samostatnou práci a kontrolu v plénu (Manuela, 2016b).

Tabulka 16 znázorňuje využití pracovního sešitu v 9. ročníku na škole č. 1. V plénu přiřazují ve cvičení národnosti k osobám a rozhodují, který obrázek patří ke slovnímu spojení. Práce ve dvojicích, frontální výuka ani skupinová práce není realizována.

Tabulka 16 znázorňující použité organizační formy výuky z prac. s. *Beste Freunde 3* na škole č. 1.

Organizační formy výuky	škola č. 1 – 9. ročník
práce ve dvojicích	0x
práce v plénu	2x ⁴⁶
frontální výuka	0x
skupinová práce	0x
využití prac. sešitu celkem	2x

43 TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 2: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2019b. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-618-7, s. 23/7, s. 25/13, s. 28/4, s. 29/5, 6, s. 33/7, s. 40/4.

44 Tamtéž, s. 68/4, s. 72/16, s. 78.

45 Tamtéž, s. 77.

46 MANUELA, Georgiakaki. *Beste Freunde 3, A2.1 - pracovní sešit: Němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Mnichov, Německo: Hueber Verlag, 2016b. ISBN 978-3-19-561058-2, s. 25/14, s. 33/5.

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

4.1.6 Německý jazyk – příručky pro učitele

Pro výuku německého jazyka jsou využívány následující příručky:

a) příručka učitele - Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl

V příručce učitele *Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl* jsou uvedeny náměty na různé hry v plénu – hra na telefonování, domino, pantomima. K dispozici jsou testy k jednotlivým okruhům. *Práce ve dvojicích* je realizovatelná díky kopírovatelné předloze č. 7 a 9a. Aktivity využitelné při *skupinové práci* jsou popsány jen na s. 20 a 30 (Fišarová & Zbranková, 2007c).

Tabulka 17 ukazuje využití příručky během výuky v 6. a 7. ročníku na škole č. 1. V 6. ročníku nebyla vůbec využita, v 7. ročníku byl vypracován vzorový test z lekce 7.

Tabulka 17 znázorňující použité organizační formy výuky z příručky učitele - Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl na škole č. 1.

Organizační formy výuky	škola č. 1 – 6. ročník	škola č. 1 – 7. ročník
práce ve dvojicích	0x	0x
práce v plénu	0x	1x ⁴⁷
frontální výuka	0x	0x
skupinová práce	0x	0x
využití příručky celkem	0x	1x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Tabulka 18 znázorňuje, že příručka nebyla v 7. ročníku na škole č. 2 potřebná.

Tabulka 18 znázorňující použité organizační formy výuky z příručky učitele - Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl na škole č. 2.

Organizační formy výuky	škola č. 2 – 7. ročník
práce ve dvojicích	0x
práce v plénu	0x
frontální výuka	0x
skupinová práce	0x

47 FIŠAROVÁ, Olga a MILENA ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007c. ISBN 80-7238-533-x, s. 58, 59.

využití příručky celkem	0x
-------------------------	----

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

b) příručka učitele – Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání

Příručka učitele *Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání* uvádí nad rámec cvičení v učebnici a pracovním sešitu další aktivity, při nichž mohou žáci pracovat ve skupině. *Ve dvojici* žáci tvoří vlastní rozhovory. *V plénu* mohou žáci vytvořit myšlenkovou mapu (Tvrzníková a kol., 2017).

Tabulka 19 ukazuje, že příručka učitele byla využita jen jednou při práci v plénu. Žáci psali test ze 2. lekce, který je k dispozici v příručce.

Tabulka 19 znázorňující použité organizační formy výuky z příručky učitele – Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 2.

Organizační formy výuky	škola č. 2 – 6. ročník
práce ve dvojicích	0x
práce v plénu	1x ⁴⁸
frontální výuka	0x
skupinová práce	0x
využití příručky celkem	1x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Níže uvedená tabulka 20 ukazuje, že v 6. ročníku na škole č. 3 se použil test z 2. lekce. V 7. ročníku nebyla příručka využita.

Tabulka 20 znázorňující použité organizační formy výuky z příručky učitele – Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 3.

Organizační formy výuky	škola č. 3 – 6. ročník	škola č. 3 – 7. ročník
práce ve dvojicích	0x	0x
práce v plénu	1x ⁴⁹	0x
frontální výuka	0x	0x
skupinová práce	0x	0x

48 TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 1: neu + interaktiv: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2017. ISBN 978-80-7489-336-0, s. 58, 59.

49 Tamtéž, s. 60, 61.

využití příručky celkem	1x	0x
-------------------------	----	----

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

c) příručka učitele - Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl

V příručce učitele *Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl* lze nalézt opakovací testy, které zopakují probírané učivo, jež žáci poprvé slyšeli formou výkladu, tedy formou *frontální výuky*. *Skupinová práce* nad rámec učebnice a pracovního sešitu je uvedena na s. 16, 18, 40. Na *práci ve dvojicích* jsou zaměřeny především kopírovatelné předlohy (Fišarová & Zbranková, 2007f).

Následující tabulka 21 znázorňuje, že v 8. ročníku na škole č. 1 byla příručka učitele využita pouze jednou. A to při *práci v plénu*, kdy žáci psali test ze 4. lekce, jehož zadání je k dispozici v příručce.

Tabulka 21 znázorňující použité organizační formy výuky z příručky učitele Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 1.

Organizační formy výuky	škola č. 1 – 8. ročník
práce ve dvojicích	0x
práce v plénu	1x ⁵⁰
frontální výuka	0x
skupinová práce	0x
využití příručky celkem	1x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Tabulka 22 uvedená níže dokazuje, že příručka nebyla využita ani v 8. ani v 9. ročníku na škole č. 2.

Tabulka 22 znázorňující použité organizační formy výuky z příručky učitele Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 2.

Organizační formy výuky	škola č. 2 – 8. ročník	škola č. 2 – 9. ročník
práce ve dvojicích	0x	0x
práce v plénu	0x	0x
frontální výuka	0x	0x

50 FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007f. ISBN 978-80-7238-595-9., s. 62 - 63.

skupinová práce	0x	0x
využití příručky celkem	0x	0x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

d) příručka učitele – Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání

V příručce učitele *Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání* může vyučující využít kopírovatelné předlohy, které jsou určeny především pro *dvojice*. *Ve skupině* mohou hrát hry uvedené v příručce. *V plénu* využijí kartičky s dopravními prostředky (Tvrzníková a kol., 2018).

Následující tabulka 23 ukazuje, že v 8. ani 9. ročníku na škole č. 3 nebyla příručka učitele využita.

Tabulka 23 znázorňující použité organizační formy výuky z příručky učitele Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání na škole č. 3.

Organizační formy výuky	škola č. 3 – 8. ročník	škola č. 3 – 9. ročník
práce ve dvojicích	0x	0x
práce v plénu	0x	0x
frontální výuka	0x	0x
skupinová práce	0x	0x
využití příručky celkem	0x	0x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

e) příručka učitele – Beste Freunde 3

Příručka učitele *Beste Freunde 3* slouží vyučujícímu jako opora k učebnici a pracovnímu sešitu. Jsou v ní uvedena řešení cvičení a může využít i testy k jednotlivým lekcím. Příručka obsahuje kopírovatelné předlohy, které podněcují pro práci *ve skupinách* nebo *ve dvojicích* (Töpler, 2015).

Níže uvedená tabulka 24 dokládá, že příručka učitele nebyla v 9. ročníku na škole č.1 vůbec použita.

Tabulka 24 znázorňující použité organizační formy výuky z příručky učitele *Beste Freunde* 3 na škole č. 1.

Organizační formy výuky	škola č. 1 – 9. ročník
práce ve dvojicích	0x
práce v plénu	0x
frontální výuka	0x
skupinová práce	0x
využití příručky celkem	0x

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Následující tabulka 25 znázorňuje časové rozmezí navštívení náslechnů v jednotlivých ročnících a základních školách v Rokycanech.

Tabulka 25 znázorňující návštěvu náslechnů na jednotlivých ZŠ v Rokycanech

Název školy	Časové rozmezí náslechnů	Ročník	Počet náslechnových hodin
škola č. 1	1. 11. - 25. 11. 22	6.	10
	2. 11. - 30. 11. 22	7.	10
	1. 11. - 6. 12. 22	8.	10
	3. 11. - 30. 11. 22	9.	10
škola č. 2	5. 1. - 9. 2. 23	6.	10
	3. 1. - 19. 1. 23	7.	10
	4. 1. - 10. 2. 23	8.	10
	4. 1. - 10. 2. 23	9.	10
škola č. 3	14. 3. - 20. 4. 23	6.	10
	20. 2. - 11. 4. 23	7.	10
	20. 2. - 20. 4. 23	8.	10
	21. 2. - 20. 4. 23	9.	10

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

5 Vyhodnocení náslechnů na ZŠ

V každé základní škole v Rokycanech probíhalo pozorování během 40 vyučovacích hodin, každá vyučovací hodina trvala 45 minut. Celkově se tedy jednalo o 1800 minut na jednotlivých ZŠ. Předmětem pozorování byly organizační formy výuky:

- 1) práce v plénu
- 2) frontální výuka
- 3) skupinová práce
- 4) práce ve dvojicích
- 5) jiné

Tabulka 26 znázorňující počet minut věnovaných jednotlivým organizačním formám výuky

ZŠ	celkem minut	práce v plénu ⁵¹ (počet minut)	frontální výuka ⁵² (počet minut)	skupinová práce ⁵³ (počet minut)	práce ve dvojicích ⁵⁴ (počet minut)	jiné* (počet minut)
škola č. 1	1800	1429	193	0	138	40
škola č. 2	1800	1513	131	0	43	113
škola č. 3	1800	1354	236	59	96	55

*jiné = organizační záležitosti, přijímací zkoušky, nemoc vyučující, výuka jiného předmětu.

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Z tabulky je možné zjistit, že nejvíce se na zkoumaných základních školách využívá práce v plénu a poté frontální výuka. Další hodnoty se již liší.

Shrnutí náslechnů na škole č. 1

Na škole č. 1. se nejvíce využívá práce v plénu a dále frontální výuka. Žáci většinu času sedí v lavicích buď ve třídě nebo v jazykové učebně. Poslouchají zadání úkolu od vyučující a samostatně nebo v kolektivu ho zpracovávají. Jedná se převážně o cvičení se čtením a poslechem s porozuměním. Objevuje se i písemné vyjadřování. Cvičení jsou k dispozici v pracovním sešitu, učebnici, na tabletu, nebo žáci obdrží pracovní listy. Příklad slovních

51 Poslechová, doplňovací cvičení, čtení, hry, překlad a tvorba vět, otázek a slovních spojení, časování sloves, odpovídání na otázky.

52 Výklad nové gramatiky, slovíček, nového tématu.

53 Hry, práce s textem.

54 Rozhovor.

spojení, vět nebo tvorbu rozhovorů píše do sešitu. Do sešitu si zapisují i novou slovní zásobu nebo gramatiku. Během kontroly cvičení jsou vyvoláváni vyučující nebo spolužáci. Jsou oslovováni křestním jménem. Cvičení jsou jim uložena i za domácí úkol. Učující vedou hodinu jak v českém, tak německém jazyce. Žáci pozdraví na začátku hodiny v němčině. Kladou žákům různé otázky týkající se probíraného tématu nebo je vyzývají k vyčasování sloves a k překladu slovíček nebo slovních spojení. Při čtení a překladu textů žákům opravují výslovnost nebo jim pomáhají s překladem neznámých slov. Gramatiku představují při výkladu, využívají tabuli nebo projektor. K prohloubení učiva si vyučující připravují didaktické pomůcky (papírové hodiny, pracovní listy, kartičky se slovíčky, vlajky, mapy, strukturovaný životopis, rozstříhané papírky se slovy sloužící ke složení vět, obrázky k pojmenování slovíčkem, cvičení na školním serveru, cvičné testy). Převážnou dobu se pohybují před tabulí nebo mezi lavicemi. Žákům jsou po celou dobu výuky k dispozici, hodinu vždy ukončují.

Taktéž probíhá zkoušení ze slovní zásoby nebo se píše testy, jejichž výsledky jsou následně zkontrolovány a případné dotazy vysvětleny. *V plénu* se realizují i různé aktivity – Bingo, rozpoznání státních vlajek, zpěv písní, tichá pošta, představení vlastního životopisu, známé osobnosti, města v Německu. Referát o známé osobnosti nebo městě je přednesen v českém jazyce. Dále se objevuje *práce ve dvojicích*, a to ve všech ročnících na 2. stupni. Žáci ze stejné lavice jsou podporováni v komunikaci, spolupráci a naslouchání spolužákovi. Zadání jim je sděleno ústně. Tvoří rozhovory, jež píše do sešitu a následně předvádějí, kladou si otázky, popisují obrázek, navzájem se zkouší z nových slovíček nebo se snaží složit větu z nastříhaných papírků. Díky tomu si opakují formulování otázek a odpovědí. Celkem 40 minut patří organizačním záležitostem. *Skupinová práce* se v hodinách neobjevila.

Shrnutí náslechu na škole č. 2

Na škole č. 2 se na prvním místě objevuje *práce v plénu* a na místě druhém *frontální výuka*. Žáci sedí ve třídě v lavicích se spolužákem nebo sami. V plénu pracují na cvičeních z učebnice nebo z obdrženého pracovního listu. Nejvíce jsou však využívána cvičení z pracovního sešitu. Opět je procvičováno čtení, poslech s porozuměním, ale i překlad vět. Ten je převážně tvořen ústně. Novou slovní zásobu, kterou získávají žáci i z promítaných videí z youtube na interaktivní tabuli, si zapisují do sešitu. Překlad vět nebo slovních

spojení z probíraného učiva si nejprve píše do sešitu, vyvolaní žáci píše překlad na tabuli. K dispozici je jim v 7. ročníku i slovník. Ústní zkoušení nebo referáty se neobjevují. Mezi další realizované aktivity patří hra Bingo. Vyučující vedou výuku hlavně v českém jazyce, zahajují výuku však pozdravem v němčině. Chodí po třídě a kontrolují práci žáků nebo poslouchají jejich řešení. Žáky vyvolávají a oslovují křestním jménem. Mají připravené pracovní listy, cvičné testy nebo využívají videa z youtube. S novou slovní zásobou a gramatikou seznamují žáky na tabuli nebo v dokumentu promítnutém na interaktivní tabuli. Při čtení textu opravují výslovnost žáků nebo jim překládají neznámá slova. Vyučující hodinu vždy ukončují.

V počtu minut dále převažuje výuka jiného předmětu nebo nemoc vyučující. Nicméně *práce ve dvojicích* se objevuje zřídka, a to v 7. a 9. ročníku. V 9. ročníku je během výuky německého jazyka maximálně 6 žáků, předvedení a vyhodnocení práce probíhá rychle. Žáci jsou vedeni ke komunikaci a spolupráci. Získávají i nové učební poznatky, opakují si tvoření otázek a odpovědí. Pracují ve dvojicích se sousedem v lavici. Zadáni obdrží ústní formou. Během konverzace si kladou otázky a odpovídají na ně, hovoří o zadaném tématu, tvoří věty dle obrázků nebo popisují věci dle poslechového cvičení. *Skupinová práce* není uskutečněna.

Shrnutí náslechu na škole č. 3

Na škole č. 3 se nejčastěji využívá *práce v plénu* a na druhém místě, jako u předchozích škol, se vyskytuje *frontální výuka*. Vyučující poznává lépe žáky, mezi nimiž se rozvíjejí sociální vztahy. Cvičení jsou opět vybrána z učebnice, pracovního sešitu nebo žáci obdrží pracovní listy. Žáci jsou ústně nebo písemně zkoušeni (na tabuli) z časování sloves a slovní zásoby. V 9. ročníku převezmou na zhruba 15 minut roli vyučujícího a vedou výuku na volitelné téma nebo si připraví cvičení. Výuka je oživena o různé aktivity – kladení a odpovídání na otázky s pomocí plyšového míče, vymyšlení co nejvíce slov dle zadaného počátečního písmene, pojmenování věcí, hra Bingo.

Vyučující vedou výuku převážně v německém jazyce. Pohybují se před tabulí nebo po třídě. V 9. ročníku sedí vyučující při předání své role žákovi v lavici. Vyučující dále kontrolují aktivitu žáků, jež oslovují jménem. Při čtení žákům, pokud je třeba, opravují a opakují výslovnost. To samé při časování sloves. Žákům kladou otázky týkající

se probíraného tématu, zadávají domácí úkoly hlavně z pracovního sešitu. Neznámá slova píší na tabuli. Taktéž žákům představují práci jak s papírovým, tak online slovníkem. Gramatiku vysvětlují při výkladu na tabuli nebo v dokumentu promítnutém na interaktivní tabuli. Jako didaktické pomůcky slouží cvičení na wordwall,⁵⁵ myšlenkové mapy, pracovní listy, tzv. doplňovačky, kartičky s vlajkami/městy/státy, mapy, videa z internetu doplněná o německý text. Žákům jsou po celou dobu výuky k dispozici, hodinu vždy ukončují. Pokud mají dostatek času, na konci vyučovací hodiny shrnou probíranou látku.

Ve dvojicích žáci pracují se spolužákem v lavici. Jsou podporováni v komunikaci, spolupráci, radí se a pomáhají si. Zadání jim je sděleno ústně. Díky kladení otázek a odpovědí si opakují jejich tvoření. Dále procvičují a opakují slovní zásobu, tvoří a předvádějí rozhovory, hledají slovíčka ve slovnících, píší co nejvíce vět k zadanému tématu, popisují obrázek.

Poprvé se objevila *skupinová práce*. Je podporován rozvoj sociálních vztahů, spolupráce, učení se naslouchat a organizovat práci. Žáci jsou rozděleni do 3 - 4 skupin nebo 2 týmů dle jednotlivých lavic, pohlaví nebo vlastního přání. Jedná se o *heterogenní* rozdělení skupin. Zadání je jim představeno ústně. Jedná se o totožná cvičení pro všechny skupiny. Ve skupinách časují zadaná slovesa, překládají slovní spojení, čtou a shrnují přečtený text nebo se snaží vyřešit cvičení na wordwallu. Vítězná skupina obdrží tzv. malou jedničku nebo je práce jen slovně ohodnocena vyučující. Celkem 55 minut je věnováno organizačním záležitostem a přijímacím zkouškám.

Porovnání s další diplomovou prací

V diplomové práci Hany Doležalové (2007), jejíž téma bylo *Metody a organizační formy výuky v hodinách německého jazyka s přihlédnutím k věku žáka*, bylo na pražských základních a středních školách z organizačních forem sledováno frontální vyučování, individuální práce, práce ve dvojicích a skupinová práce. V porovnání s hodnotami 2. stupně rokycanských škol ve školním roce 2022/2023 jsou výsledky téměř totožné. V hlavním městě nejvíce převažovala frontální výuka (doplněna v mé diplomové práci

⁵⁵ **Wordwall** = lze použít k vytvoření interaktivních i tisknutelných aktivit. Interaktivní aktivity se přehrávají na libovolném zařízení připojeném k internetu, jako je počítač, tablet, telefon nebo interaktivní tabule. Mohou je přehrávat individuálně studenti nebo je může řídit učitel a studenti se mohou střídát, (Wordwall, n.d.)

o práci v plénu), dále individuální práce a práce ve dvojicích. Na posledním místě skončila skupinová práce. Ta se na dvou školách v Rokycanech vůbec neobjevila.

6 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Cílem dotazníkového šetření je zjistit, jak jsou jednotlivé druhy organizačních forem práce vnímány žáky a učiteli.

6.1 Dotazník určený žákům

Cílem dotazníku je zjistit, jak jsou jednotlivé druhy organizačních forem práce vnímány samotnými žáky. Dotazník, který je anonymní, je předán žákům při výuce v papírové podobě. Je zaměřen na organizační formy výuky v hodinách německého jazyka. Jedná se o typ polostrukturovaný, tedy o standardizované a otevřené otázky. Na výběr mají z možností a, b, c, a d. V úvodu dotazníku žáci uvedou svůj věk, pohlaví a název navštěvované školy.

Charakteristika respondentů

Dotazovaných žáků na rokycanských základních školách bylo celkem 209. Tito žáci v průběhu sběru dotazníků⁵⁶ navštěvovali hodiny německého jazyka na 2. stupni od 6. do 9. třídy. Rozložení dle pohlaví a věku je znázorněno v následující tabulce. Dotazování se zúčastnilo nejvíce žáků ve věku 13 - 14 let, kdy převažovalo množství dívek nad chlapci. Celkový počet chlapců a dívek se liší pouze o jednoho jedince mužského pohlaví.

Tabulka 27 znázorňující charakteristiku žáků dle věku a pohlaví na jednotlivých ZŠ v Rokycanech

Pohlaví/věk	11 - 12 let	13 – 14 let	15 a více	Celkem
dívka	32	62	10	104
chlapec	37	57	11	105
celkem	69	119	21	209

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Pro přehlednější zobrazení byla dále vytvořena detailnější tabulka, která zobrazuje počet dotázaných žáků dle věku a pohlaví na jednotlivých základních školách v Rokycanech. Nejvíce dotazovaných bylo ze základní školy Jižní předměstí.

⁵⁶ Vzorový dotazník je k dispozici v přílohách.

Tabulka 28 znázorňující počet dotázaných žáků dle věku a pohlaví na jednotlivých ZŠ v Rokycanech

Dívka	škola č. 1	škola č. 2	škola č. 3	Celkem
11 – 12 let	13	8	11	32
13 – 14 let	17	19	26	62
15 a více let	2	2	6	10
Chlapec	škola č. 1	škola č. 2	škola č. 3	
11 – 12 let	12	5	20	37
13 – 14 let	22	8	27	57
15 a více	0	6	5	11
Celkem	66	48	95	209

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

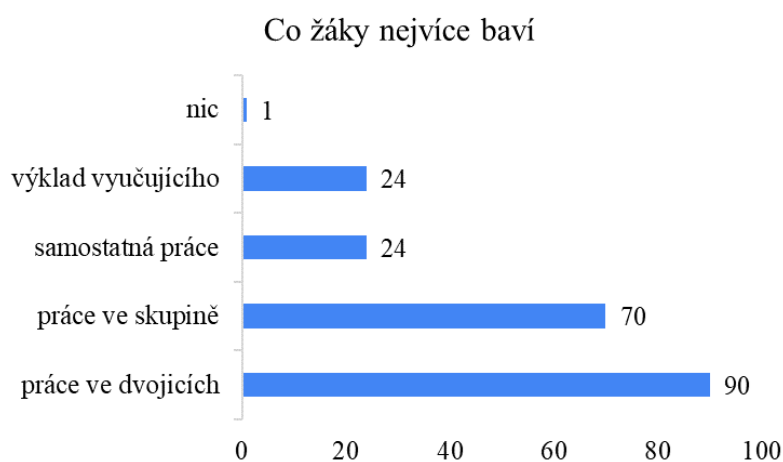
Charakteristika dotazníkového šetření

V následujícím grafu na obrázku 1 lze vidět, které organizační formy výuky žáky nejvíce oslovují. Hodnoty jsou uvedeny v absolutních četnostech.⁵⁷ *Práce ve dvojicích* žáky nejvíce oslovuje proto, že se mají s kým poradit, mohou se lépe domlouvat a pomáhat si, dle jejich názoru si nejvíce zapamatují a procvičí probíranou látku a práce je pro ně takto zábavnější. Procvičují se v konverzaci, dozví se nové informace od spolužáka nebo spolužačky, kteří s ním sedí v lavici. Pokud si nemohou vzpomenout na překlad slovíček, soused jim poradí. V aktivní činnosti je podporuje vidina pochvaly nebo dobré známky.

Druhou nejčastější odpovědí je *práce ve skupině*, kde důvody pro výběr této odpovědi byly podobné, jako u práce ve dvojicích. Žáci spolupracují se spolužáky, rádi se, znají názor druhých, aktivity jsou zábavnější a rozmanité, neobávají se špatné známky. Jedná se o oživení hodiny. Díky této spolupráci je pro ně splnění zadaného úkolu daleko snazší, než kdyby ho museli splnit samostatně. Vědí, že vypracování úkolu nezávisí jen na nich, ale mohou se spolehnout na spolužáky ve skupině. Jsou rádi, že se jedná o jinou aktivitu než vypracování cvičení v učebnici nebo v pracovním sešitu. Pokud nepostřehnou nebo neposlouchají zadání úkolu, ostatní jim ho objasní.

⁵⁷ *Absolutní četnost představuje sumu jednotlivých variant odpovědí, (Kozel, 2006).*

Obrázek 1: Jaké organizační formy výuky žáky nejvíce oslovují

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Níže uvedený graf na obrázku 2 dokládá, které organizační formy výuky žákům nejméně vyhovují. Hodnoty jsou uvedeny v absolutních četnostech. Nejméně je oslovuje *samostatná práce*, neboť často nevědí, co mají dělat, nerozumí zadání v učebnici/ pracovním sešitě nebo zadání od vyučující, jsou si nejistí, stresují se, nemohou si porovnat výsledky se spolužáky, musí se spoléhat sami na sebe, je to pro ně depresivní, obávají se testu, známkování nebo chyby. Překvapivým zjištěním je, že druhou nejčastější odpovědí byla *práce ve skupině*, která v předchozí otázce, co žáky nejvíce oslovuje, byla taktéž na druhém místě. Nynějšími důvody pro výběr této organizační formy výuky bylo, že jsou žáci spíše introvertní, mají jiné tempo pro vypracování zadaných úkolů, mají rádi tiché prostředí, tudíž se ve skupinové práci těžko soustředí. Nevyhovuje jim, že všichni žáci nespolupracují, neshodnou se s nimi nebo neplní zadání.

Obrázek 2: Jaké organizační formy výuky žáky nejméně oslovují

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Graf na obrázku 3 níže uvedený znázorňuje, zda se všichni žáci, dle dotazovaného, při skupinové práci zapojují či nikoliv. Hodnoty jsou opět uvedeny v absolutní četnosti. Ve skupinách nejčastěji hrají různé hry (Bingo, AZ kvíz, pexeso, šibenici), vyplňují cvičení na *kahoot!*⁵⁸ a *wordwallu*, vedou rozhovory. Mnoho žáků odpovědělo na tuto otázku záporně, jelikož v hodinách německého jazyka není skupinová práce realizována.

⁵⁸ **Kahoot!** = online herní učební platforma využívaná jako vzdělávací technologie ve třídách a dalších vzdělávacích institucích, kdy ve stejný čas může hrát celá třída. Žáci odpovídají prostřednictvím chytrých telefonů, tabletů nebo počítačů na otázky s výběrem možností týkající se anket, kvízů a diskuzí (AMC College, n.d.).

Obrázek 3: Zapojení žáků, dle dotazovaného, při skupinové práci

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Následující graf na obrázku 4 znázorňuje, s jakými spolužáky by chtěli dotazovaní ideálně pracovat ve skupině. Nejčastěji se jednalo o odpověď: *Všichni jsou aktivní/spolupracují*, nejméně žáků odpovědělo: *Nechají mě samotného splnit a předvést zadaný úkol*.

Obrázek 4: Ideální skupinová spolupráce dle dotazovaných

Skupinová práce se spolužáky

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

6.2 Dotazník určený vyučujícím

Cílem dotazníku je zjistit, jak jsou jednotlivé druhy organizačních forem práce vnímány samotnými učiteli. Dotazník, který je anonymní, je předán vyučujícím při výuce v papírové podobě. Je zaměřen na organizační formy výuky v hodinách německého jazyka. Jedná se o typ polostrukturovaný, tedy o standardizované a otevřené otázky. Na výběr mají z možností a, b, c, a d. V úvodu dotazníku vyučující uvedou svůj věk, pohlaví, název vystudované VŠ, název pracoviště, délku praxe a aprobaci.

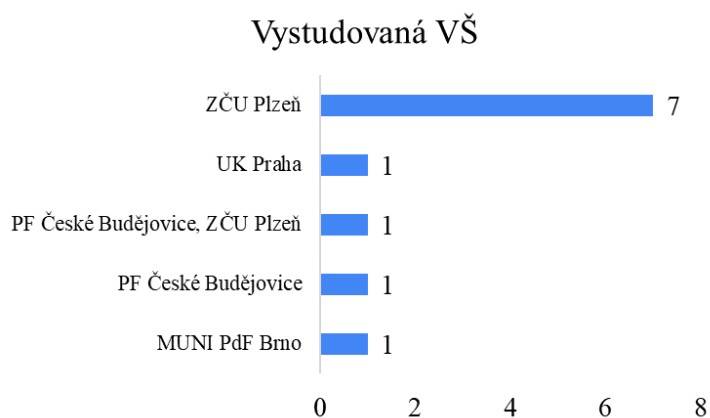
Charakteristika respondentů

Tento dotazník obsahující kromě osobních údajů 9 otázek, vyplnily všechny vyučující 2. stupně, u kterých jsem navštívila hodiny německého jazyka. Vyučujících bylo celkem 11.

Charakteristika dotazníkového šetření

V následujícím grafu na obrázku 5 lze vidět, jaké vysoké školy vyučující pedagožky absolvovaly. Jedna z vyučujících studovala na dvou různých vysokých školách, a to na PF České Budějovice a ZČU Plzeň. Nejvíce vyučujících vystudovalo FPE ZČU Plzeň. Dále vždy jedna vyučující absolvovala studium na Pedf UK Praha, PF JCU České Budějovice a MUNI PdF Brno.

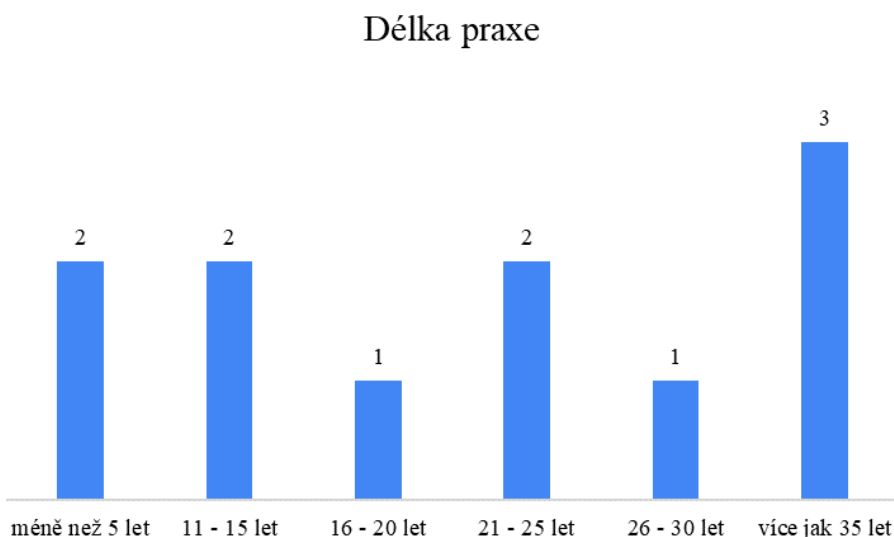
Obrázek 5: Absolvovaná VŠ

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Níže uvedený graf na obrázku 6 znázorňuje délku praxe vyučujících. Tři vyučující vyučují více jak 35 let, nejkratší dobu praxe mají 2 vyučující, a to méně jak 5 let.

Obrázek 6: Délka praxe vyučujících

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

V následující tabulce 29 lze vidět, v jaké frekvenci využívají vyučující tyto organizační formy výuky. Pět vyučujících vede *vždy* výklad, tři zadávají *vždy* samostatnou práci žákům. U osmi vyučujících je *často* realizována práce ve dvojicích a samostatná práce žáků, u šesti je *často* veden výklad a u dvou je *často* zadána práce ve skupině. *Zřídka* je u třech vyučujících uskutečněna práce ve dvojicích a u devíti vyučujících je jen *zřídka* umožněna práce ve skupině.

Tabulka 29 znázorňující frekvenci organizačních forem ve výuce

	Nikdy	Zřídka	Často	Vždy
práce ve dvojicích	0	3	8	0
práce ve skupině	0	9	2	0
výklad vyučujícího	0	0	6	5
samostatná práce žáka	0	0	8	3

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Následující tabulka 30 ukazuje, dle které organizační formy výuky měly vyučující možnost pracovat. Nejvíce z nich se účastnilo týmové nebo tandemové výuky, následuje výuka individuální, pak diferencovaná. Pouze jedna vyučující má zkušenost s individualizovanou výukou.

Tabulka 30 znázorňující zkušenosti vyučujících s různými organizačními formami výuky

Organizační formy výuky	Počet
týmová/tandemová výuka	8
individuální výuka	7
diferencovaná výuka	3
individualizovaná výuka	1
žádná z uvedených	0

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Následující tabulka 31 dokládá, jakým způsobem rozdělují vyučující žáky do dvojic a skupin. Nejčastěji nechají žáky se domluvit sami mezi sebou nebo je rozdělí vyučující sama. Nízký počet vyučujících je rozdělí buďto podle lavic, dle situace nebo charakteru třídy.

Tabulka 31 znázorňující rozdělení žáků do skupin dle vyučujících

Jak probíhá rozdělení žáků do skupin dle vyučujících	Počet
sám/a	5
podle lavic	2
podle abecedy	0
žáci se domluví sami	6
dle situace	2
dle charakteru třídy	1

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Další tabulka 32 ukazuje, zda vyučující preferují *heterogenní* nebo *homogenní* skupiny. Převážně preferují heterogenní skupiny, protože se žáci vzájemně doplňují, předávají si zkušenosti, pomáhají si a mohou pracovat pokaždé s jinými spolužáky.

Tabulka 32 znázorňující preferenci skupin

Preference skupin	Počet
heterogenní	9
homogenní	1
bez preference	1

Zdroj: vlastní zpracování, 2023

Žáci podávají dle vyučujících lepší výsledky, pokud pracují ve dvojicích, jelikož samostatně mají ve většině nedostačující znalosti. Dále záleží na probíraném učivu a charakteru třídy. V některých případech funguje nejlépe frontální výuka a známkování.

Žáci podávají dle vyučujících horší výsledky, pokud mají pracovat ve skupině. Ne všichni pracují, jsou hluční, slabší se spoléhají na silnější. Taktéž při samostatné práci nepodávají dobré výkony, jelikož se neučí, chybí jim základní slovní zásoba, neumí si poradit.

Vyučující ne příliš často používají metodické příručky, spoléhají se spíše na své vlastní materiály či vytvořené pracovní listy. Využívají taktéž různé internetové stránky, např. *wordwall*, *kahoot!*, *islcollective*, autentické texty (písně, videa) či stránky na sociálních sítích.

7 Závěr

Tato diplomová práce byla zaměřena na organizační formy výuky německého jazyka na základních školách v Rokycanech. Jednalo se o Základní školu T. G. Masaryka Rokycany., Základní školu Rokycany, ulice Míru 64, a Základní školu Jižní předměstí Rokycany.

Na začátku byla zmíněna výuka německého jazyka jako druhého cizího jazyka. Dále byly podrobně popsány organizační formy výuky – výuky individuální, hromadná, individualizovaná (Puebloská, Daltonská a Winnetská soustava), diferencovaná, skupinová práce (i práce ve dvojicích) a týmová výuka. Jednotlivé školy byly charakterizovány společně s jejich školním vzdělávacím programem, využívanými učebnicemi, pracovními sešity, metodikami učitele. Náslechy byly u každé školy stručně shrnuty.

Další část práce byla orientována především na zodpovězení výzkumných otázek:

1) Jaké jsou používány organizační formy práce v hodinách nejčastěji?

2) Jak jsou jednotlivé druhy organizačních forem práce vnímány žáky a učiteli?

Tyto výzkumné otázky byly zodpovězeny díky 120 vyučovacím hodinám náslechu německého jazyka na 2. stupni těchto základních škol. Na každé škole bylo absolvováno celkem 40 hodin, v každém ročníku se jednalo o 10 hodin. Dle pozorování a vyplněných protokolů s náslechy bylo zjištěno, že na všech základních školách v Rokycanech se nejvíce používala práce v plénu. Další hodnoty se ale již lišily. Na škole č.1 se za práci v plénu velmi často realizovala frontální výuka (výklad vyučující), následně práce ve dvojicích a řešení organizačních záležitostí. Skupinová práce se vůbec neuskutečnila. Na škole č. 2 se na druhém místě také realizovala frontální výuka, poté převažovala výuka jiného předmětu nebo nemoc vyučující. Práce ve dvojicích se objevila jen zřídka, skupinová práce se stejně jako na škole č. 1 neuskutečnila. Na škole č. 3 se na druhém místě, stejně jako u předchozích škol, vyskytovala frontální výuka, dále práce ve dvojicích. Poprvé se objevila skupinová práce. Další čas byl věnován organizačním záležitostem a přijímacím zkouškám.

Závěrem lze tedy říci, že nejčastěji je v hodinách německého jazyka využívána práce v plénu, jež patří do frontální výuky. Žáci v plénu procvičovali a opakovali s vyučující učební látku - s využitím učebnice, pracovního sešitu, pracovního listu, her připravené vyučujícími na platformě kahoot!, wordwall, učebních videí na internetu, nebo zpívali písně.

Díky vyplnění dotazníků v papírové podobě 209 žáky, různého věku a pohlaví v jednotlivých třídách, mohla být zodpovězena i druhá výzkumná otázka. Nejvíce je oslovena práce ve dvojicích, jež patří do skupinové práce. Mají se s kým poradit, mohou se lépe domlouvat a pomáhat si, nejvíce si zapamatují a procvičí probíranou látku a práce je pro ně zábavnější. Práce ve skupině má své příznivce i odpůrce. Příznivci rádi spolupracují se spolužáky, aktivity jsou zábavnější a rozmanité. Odpůrci jsou spíše introvertními žáky s rozdílným tempem pro vypracování zadaných úkol a oblibou tichého prostředí, ve skupinové práci je pro ně těžké se soustředit a nejsou nadšeni z nespolupráce a neshod mezi žáky. Nejméně však žáky oslovuje samostatná práce, která je využívána během frontální výuky. Často nevědí, co mají dělat, nerozumí zadání, jsou si nejistí, stresují se, nemohou si porovnat výsledky se spolužáky, musí se spoléhat sami na sebe, je to pro ně depresivní, obávají se testu nebo známkování či že se zmýlí.

Převážná část z jedenácti dotazovaných vyučujících se na základě výsledků z dotazníku snaží *vždy* vyložit výklad, tři zadávají *vždy* samostatnou práci žákům. U osmi vyučujících je *často* realizována práce ve dvojicích a samostatná práce žáků, u šesti je *často* veden výklad a u dvou je *často* zadána práce ve skupině. Při práci ve skupině preferují formu heterogenní, protože se žáci vzájemně doplňují, předávají si zkušenosti, pomáhají si a mohou pracovat pokaždé s jinými spolužáky. *Zřídka* je u třech vyučujících uskutečněna práce ve dvojicích a u devíti vyučujících je jen *zřídka* umožněna práce ve skupině. Dle vyučujících žáci podávají nejlepší výsledky při práci ve dvojicích, naopak nejhorší při práci ve skupině.

Dle mého názoru, díky pozorování žáků a vyučující při práci, velmi záleží na počtu žáků ve třídě, na jejich charakteru, vlastnostech, znalostech, intelektu, vztahu k předmětu, vztazích ve třídě, mezi učitelem a žáky, v jaký čas a den probíhá výuka, a jaké učební materiály a pomůcky jsou využívány. Výběr organizační formy využívané během výuky

však vždy záleží na vyučujícím. Dalším možným zkoumáním by mohlo být využití výukových metod během výuky cizího jazyka.

8 Resumé

Diese Diplomarbeit wurde auf die Organisationsformen des Deutschsprachenunterrichts an den Grundschulen in der Stadt Rokycany orientiert. Es handelt sich um die Grundschule T. G. Masaryka Rokycany, die Grundschule Rokycany, ulice Míru 64, und die Grundschule Jižní Předměstí Rokycany.

Am Anfang wurde der Deutschsprachenunterricht als die zweite Fremdsprache erwähnt. Weiter wurden ausführlich die Organisationsformen des Unterrichts beschrieben – der individuelle, kollektive, der individualisierte (das Pueblo-, Dalton und Winnetsystem), der differenzierte Unterricht, die Gruppenarbeit (auch die Arbeit im Zweierteam) und der Unterricht im Team. Die einzelnen Schulen wurden gemeinsam laut Ihres Schul- und Bildungssystems, der eingesetzten Lehr- und Arbeitsbücher, der Lehrmethodik des Lehrers und nach weiteren für den Unterricht nötigen Materialien charakterisiert. Die Hospitationen wurden bei jeder Schule kurz zusammengefasst.

Der nächste Teil der Arbeit wurde hauptsächlich auf die Beantwortung der Forschungsfragen orientiert.

- 1) *Welche Organisationsformen der Arbeit werden in den Stunden am häufigsten eingesetzt?*
- 2) *Wie werden die einzelnen Arten der Organisationsformen der Arbeit von den Schülern und Lehrern wahrgenommen?*

Diese Forschungsfragen wurden dank des Besuchs an 120 Unterrichtsstunden der deutschen Sprache auf der zweiten Stufe dieser Grundschulen beantwortet. Auf jeder Schule wurden insgesamt 40 Stunden absolviert, in jedem Jahrgang handelte es sich um 10 Stunden. Laut der Beobachtung und der ausgefüllten Protokolle von den Hospitationen wurde festgestellt, dass an allen Grundschulen in Rokycany am meisten die Arbeit im Plenum eingesetzt wurde. Weitere Werte waren aber bereits unterschiedlich. An der Grundschule Nr. 1 wurde nach der Arbeit im Plenum sehr oft der Frontalunterricht (die Interpretation der Lehrkraft) realisiert, nachfolgend dann die Arbeit im Zweierteam und die Lösung von organisatorischen Angelegenheiten. Die Arbeit in der Gruppe wurde gar nicht umgesetzt. An der Grundschule Nr. 2 wurde an der zweiten Stelle auch der

Frontalunterricht realisiert, danach folgte überwiegend der Unterricht anderer Fächer oder die Krankheit des Lehrers. Die Arbeit im Zweierteam kam nur ganz selten zum Einsatz, die Gruppenarbeit wurde hier gleich wie an der Schule Nr. 1 nicht realisiert. An der Grundschule Nr. 3 war gleich wie an den vorhergehenden Grundschulen an der zweiten Stelle, der Frontalunterricht, weiter dann die Arbeit im Zweierteam. Hier ist zum ersten Mal die Gruppenarbeit erschienen. Die nächste Zeit wurde dann den organisatorischen Angelegenheiten und den Aufnahmeprüfungen gewidmet.

Zum Schluss kann man also sagen, dass in den Deutschsprachenstunden am häufigsten die Arbeit im Plenum eingesetzt wird, die in den Frontalunterricht gehört. Die Schüler haben im Plenum zusammen mit dem Lehrer den Lehrstoff geübt und wiederholt – mit Hilfe/Nutzung des Lehr-, Arbeitsbuches, der Arbeitsblätter und Spiele, die von den Lehrern auf der Plattform kahoot!, wordwall vorbereitet wurden, weiter dann Lehrvideos im Internet, oder wurden Lieder gesungen.

Dank der ausgefüllten Fragebögen in der Papierform von 209 Schülern, verschiedenen Alters und Geschlechts in den einzelnen Klassen, konnte auch die zweite Forschungsfrage beantwortet werden. Am meisten hat sie die Arbeit im Zweierteam angesprochen, die in die Gruppenarbeit gehört. Hier können sie sich mit jemanden beraten, können sich besser abstimmen und sich gemeinsam unterstützen, hier merken sie sich und üben den Lehrstoff am meisten und die Arbeit ist für sie interessanter. Die Gruppenarbeit hat ihre Anhänger sowie auch Gegner. Die Anhänger kooperieren gerne mit ihren Mitschülern, die Aktivitäten sind unterhaltsamer und abwechslungsreicher. Die Gegner sind eher introvertierte Schüler mit unterschiedlichem Tempo für die Ausarbeitung der vergebenen Aufgaben und mit der Vorliebe an einer stillen Umgebung, in der Gruppenarbeit ist es dann für sie schwer sich zu konzentrieren und sind auch nicht begeistert von nicht kooperierenden Mitschülern und Unstimmigkeiten zwischen den Schülern. Am wenigsten spricht die Schüler die Einzelarbeit an, die während des Frontalunterrichts eingesetzt wird. Sie wissen oft nicht, was sie machen sollen, sie verstehen die Aufgabenstellung nicht, sie sind unsicher, stressen sich, können ihre Ergebnisse mit den Mitschülern nicht vergleichen, müssen sich auf sich selbst verlassen, was auf sie depressiv wirkt, sie fürchten sich von einem Test oder von der Klassifizierung, respektive dass sie sich irren.

Der überwiegende Teil von den 11 befragten Lehrern bemüht sich aufgrund der Ergebnisse aus den Fragebögen die Interpretierung *immer* aufzuklären, drei vergeben immer eine Einzelarbeit. Bei 8 Lehrern wird *oft* die Arbeit im Zweierteam und die Einzelarbeit der Schüler realisiert, bei 6 Lehrern wird *oft* die Interpretation geführt und bei 2 von ihnen wird *oft* die Gruppenarbeit vergeben. Während der Gruppenarbeit wird die heterogene Form bevorzugt, da sich die Schüler gegenseitig ergänzen, sich Erfahrungen übergeben, sich helfen und jedes Mal mit anderen Mitschülern arbeiten können. Bei 3 Lehrern wird *selten* die Arbeit im Zweierteam realisiert und bei 9 Lehrern wird nur selten die Gruppenarbeit ermöglicht. Gemäß der Lehrer haben die Schüler die besten Ergebnisse während der Arbeit im Zweierteam, dagegen die schlechtesten während der Gruppenarbeit.

Meiner Meinung nach kommt es dank der Beobachtungen der Schüler und der Lehrer während ihrer Arbeit auf die Zahl der Schüler in der Klasse an, weiter auf den Charakter, die Eigenschaften, Kenntnisse, den Intellekt, die Beziehung zum Fach und auf die Beziehungen in der Klasse, zwischen den Schülern und dem Lehrer, weiter in welcher Zeit und an welchem Tag der Unterricht stattfindet und welche Lehrmaterialien und Hilfsmittel benutzt werden. Die Auswahl der Organisationsform, die während des Unterrichts eingesetzt wird, hängt aber immer vom Lehrer ab. Eine weitere Studie könnte dann die Nutzung der einzelnen Unterrichtsmethoden während des Fremdsprachenunterrichts bearbeiten.

Seznam použitých informačních zdrojů

Seznam literatury

BENEŠ, Eduard. *Metodika cizích jazyků: angličtiny, francouzštiny, němčiny: vysokoškolská učebnice*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

HORÁK, František. *Didaktika základní a střední školy*. 1. vyd. Praha: SPN, 1985.

HENDRICH, Josef a kol. *Didaktika cizích jazyků*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

JANÍKOVÁ, Věra a Světlana HANUŠOVÁ, ed. *Výzkum učení a vyučování cizích jazyků*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8497-1.

KALHOUS, Zdeněk. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-x.

KALHOUS, Zdeněk. *Základy školní didaktiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-546-2.

KOŘÍNEK, Miroslav. *Didaktika základní školy*. 2. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

KOZEL, Roman. *Moderní marketingový výzkum: nové trendy, kvantitativní a kvalitativní metody a techniky, průběh a organizace, aplikace v praxi, přínosy a možnosti*. Praha: Grada, 2006. Expert (Grada). ISBN 80-247-0966-X.

KRATOCHVÍL, Milan, Jan SOLFRONK a Petr URBÁNEK. *Základy didaktiky*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. ISBN 80-7083-567-2.

LANGER, Tomáš. *Moderní lektor: průvodce úspěšného vzdělavatele dospělých*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-271-0093-4.

MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 5. dotisk 1. vyd. [i.e. 2. vyd.]. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1124-6.

MOJŽÍŠEK, Lubomír. *Vyučovací a diagnostické metody, Úvod od didaktické teorie vyučovacích metod.*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975.

- MEYER, Hilbert. *Unterrichts-Methoden: I: Theorieband*. Berlin: Cornelsen Scriptor, 1987a. ISBN 978-3-589-20850-0.
- MEYER, Hilbert. *Unterrichts-Methoden: II: Praxisband*. Berlin: Cornelsen Scriptor, 1987b. ISBN 978-3-589-20851-7.
- PECINA, Pavel a Lucie ZORMANOVÁ. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4834-8.
- PETROVÁ, Alexandra. *Didaktika a tvořivost*. Liberec, 1995. Technická univerzita v Liberci, Fakulta pedagogická, katedra pedagogiky a psychologie. ISBN 80-7083-173-1.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- SCHUBIGER, Andreas. *Lehren und Lernen (E-Book): Ressourcen aktivieren* [online]. Bern: hep verlag, 2022 [cit. 2023-06-07]. ISBN 9783035521528.
- SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2254-7.
- SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.
- SOLFRONK, Jan. *Organizační formy vyučování: skripta pro posluchače pedagogické fakulty Univerzity Karlovy*. Dot. Praha: Karolinum, 1992.
- SOLFRONK, Jan. *Problematika organizačních forem vyučování a alternativního školství*. Praha: Univerzita Karlova, 1995. Učební texty z didaktiky.
- SVOBODOVÁ, Jarmila. *Alternativní školy*. 2. dopl. vyd. Brno: Paido, 1996. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-19-2.
- VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

VRÁNA, Stanislav. *Učebné metody*. 3., dopl. vyd. Brno: Ústřední spolek jihomoravských učitelů, 1938. Pedagogická práce.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4590-9.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4100-0.

Učebnice využívané na ZŠ:

FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007a. ISBN 80-7238-531-3.

FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007b. ISBN 80-7238-532-1.

FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007c. ISBN 80-7238-533-x.

FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007d. ISBN 978-80-7238-594-2.

FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007e. ISBN 978-80-7238-596-6.

FIŠAROVÁ, Olga a Milena ZBRANKOVÁ. *Němčina A1: Deutsch mit Max: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007f. ISBN 978-80-7238-595-9.

MANUELA, Georgiakaki. *Beste Freunde 3, A2.1. - učebnice: Němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Mnichov, Německo: Hueber Verlag, 2016a. ISBN 978-3-19-501058-0.

MANUELA, Georgiakaki. *Beste Freunde 3, A2.1 - pracovní sešit: Němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Mnichov, Německo: Hueber Verlag, 2016b. ISBN 978-3-19-561058-2.

TÖPLER, Lena. *Beste Freunde A2/1: Lehrerhandbuch*. Hueber Verlag, 2015. ISBN 9783194210523.

TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 1: neu + interaktiv: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-642-2.

TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 1: neu + interaktiv: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2021. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-604-0.

TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 1: neu + interaktiv: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2017. ISBN 978-80-7489-336-0.

TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 2: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2019a. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-643-9.

TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 2: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2019b. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-618-7.

TVRZNÍKOVÁ, Jana, Oldřich POUL a Milena ZBRANKOVÁ. *Deutsch mit Max 2: neu + interaktiv: němčina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2018. ISBN 978-80-7489-383-4.

Internetové zdroje

AMC College. *Edmodo, Padlet, Quizlet, Kahoot! E-learning* [online]. n.d. Advanced Micro Systems Sdn Bhd [cit. 2023-06-24]. ISBN 9789672285625.

DOLEŽALOVÁ, Hana. *Metody a organizační formy výuky v hodinách německého jazyka s přihlédnutím k věku žáků* [online]. Praha, 2007 [cit. 2023-06-07]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PaedDr. Dagmar Švermová.

Lehrerinnenfortbildung Baden-Württemberg, Übersicht: Individuelle Förderung, Unterrichtsgestaltung, Methodenblätter, Frontalunterricht [online]. 2011a [cit. 2023-06-19]. Dostupné z: https://lehrerfortbildung-bw.de/st_if/bs/if/unterrichtsgestaltung/methodenblaetter/frontalunterricht.html

Lehrerinnenfortbildung Baden-Württemberg, Übersicht: Individuelle Förderung, Unterrichtsgestaltung, Methodenblätter, Gruppenarbeit [online]. 2011b [cit. 2023-06-19]. Dostupné z: https://lehrerfortbildung-bw.de/st_if/bs/if/unterrichtsgestaltung/methodenblaetter/gruppenarbeit.html

Lehrerinnenfortbildung Baden-Württemberg, Übersicht: Individuelle Förderung, Unterrichtsgestaltung, Methodenblätter, Partnerarbeit [online]. 2011c [cit. 2023-06-19]. Dostupné z: https://lehrerfortbildung-bw.de/st_if/bs/if/unterrichtsgestaltung/methodenblaetter/partnerarbeit.html

Škola online, předměty [online]. n.d. [cit. 2023 05 04]. Dostupné z https://aplikace.skolaonline.cz/SOL/PublicWeb/zsjiznipredmesti/KWE004_Predmety.aspx

Wordwall, funkce [online]. n.d. [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://wordwall.net/cs/features>

Základní škola Jižní předměstí Rokycany – Oficiální stránky ZŠ Jižní předměstí Rokycany [online]. 2023a [cit. 2023-05-04]. Dostupné z <https://www.zsjiznipredmesti.cz/>

Základní škola Jižní předměstí Rokycany, konzultační hodiny [online]. ZŠ Jižní předměstí Rokycany 2023b [cit. 2023-05-04]. Dostupné z <https://www.zsjiznipredmesti.cz/skola/konzultacni-hodiny/>

Základní škola Jižní předměstí Rokycany, poradenské pracoviště [online]. ZŠ Jižní předměstí Rokycany 2023c [cit. 2023-05-04]. Dostupné z <https://www.zsjiznipredmesti.cz/skola/poradenske-pracoviste/>

Základní škola Jižní předměstí Rokycany, pro rodiče [online]. ZŠ Jižní předměstí Rokycany 2023d [cit. 2023-05-04]. Dostupné z <https://www.zsjiznipredmesti.cz/rodice-a-verejnost/pro-rodice/>

Základní škola T. G. Masaryka Rokycany, kompletní ŠVP [online]. 2017 [cit. 2023-01-27].

Dostupné z: https://www.zstgmrokycany.cz/e_download.php?file=data/uredni_deska/obsah10_1.pdf&original=skola-jazykum-otevrena-skolni-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani.pdf

Základní škola T. G. Masaryka Rokycany, příspěvková organizace - Oficiální stránky Základní škola T. G. Masaryka Rokycany [online]. Základní škola T. G. Masaryka Rokycany 2022 [cit. 2022-11-12]. Dostupné z: <https://zstgmrokycany.cz>

ZŠ Rokycany, ulice Míru 64 [online]. ZŠ Rokycany 2021a [cit. 2023-03-13]. Dostupné z:
<https://www.zsulmirurokycany.cz/skola/dokumenty-uredni-deska/svp-5.html?kshow=3>

ZŠ Rokycany, ulice Míru 64 [online]. ZŠ Rokycany 2023b [cit. 2023-03-13]. Dostupné z:
<https://www.zsulmirurokycany.cz/skola/o-nas/>

ZŠ Rokycany, ulice Míru 64 [online]. ZŠ Rokycany 2023c [cit. 2023-03-13]. Dostupné z:
<https://www.zsulmirurokycany.cz/skola/ucitele-tridnictvi/>

Zkratky

č. = číslo

FPE ZČU = Fakulta pedagogická – Západočeská univerzita v Plzni

n.d. = díla bez uvedeného data

Pedf UK Praha = Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

PED MUNI Brno = Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

PF JCU = Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

prac. s. = pracovní sešit

s. = strana

ŠVP = školní vzdělávací program

ZŠ T. G. M. = Základní škola Tomáše Garrigue Masaryka

VŠ = vysoká škola

ZŠ = základní škola

Seznam tabulek

- Tabulka 1 – použité organizační formy výuky z učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl na škole č. 1
- Tabulka 2 - použité organizační formy výuky z učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl na škole č. 2
- Tabulka 3 - použité organizační formy výuky z učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 2
- Tabulka 4 - použité organizační formy výuky z učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 3
- Tabulka 5 - použité organizační formy výuky z učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 1
- Tabulka 6 - použité organizační formy výuky z učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 2
- Tabulka 7 - použité organizační formy výuky z učebnice Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání na škole č. 3
- Tabulka 8 - použité organizační formy výuky z učebnice Beste Freunde 3 na škole č. 1
- Tabulka 9 - použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl na škole č. 1
- Tabulka 10 - použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl na škole č. 2
- Tabulka 11 - použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 2
- Tabulka 12 - použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 3
- Tabulka 13 - použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 1
- Tabulka 14 - použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 2
- Tabulka 15 - použité organizační formy výuky z prac. s. Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání na škole č. 3
- Tabulka 16 - použité organizační formy výuky z prac. s. Beste Freunde 3 na škole č. 1

- Tabulka 17 – použité organizační formy výuky z příručky učitele – Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl na škole č. 1
- Tabulka 18 - použité organizační formy výuky z příručky učitele – Němčina A1: Deutsch mit Max, 1. díl na škole č. 2
- Tabulka 19 - použité organizační formy výuky z příručky učitele – Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 2
- Tabulka 20 - použité organizační formy výuky z příručky učitele – Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 1. díl, nové vydání na škole č. 3
- Tabulka 21 - použité organizační formy výuky z příručky učitele – Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 1
- Tabulka 22 - použité organizační formy výuky z příručky učitele – Němčina A1: Deutsch mit Max, 2. díl na škole č. 2
- Tabulka 23 - použité organizační formy výuky z příručky učitele – Němčina A1: Deutsch mit Max, neu + interaktiv, 2. díl, nové vydání na škole č. 3
- Tabulka 24 - použité organizační formy výuky z příručky učitele Beste Freunde 3 na škole č. 1
- Tabulka 25 – návštěva náslechnů na jednotlivých ZŠ v Rokycanech
- Tabulka 26 – počet minut věnovaných jednotlivým organizačním formám výuky
- Tabulka 27 – charakteristika žáků dle věku a pohlaví na jednotlivých ZŠ v Rokycanech
- Tabulka 28 – počet dotázaných žáků dle věku a pohlaví na jednotlivých ZŠ v Rokycanech
- Tabulka 29 – frekvence organizačních forem ve výuce
- Tabulka 30 – zkušenosti vyučujících s různými organizačními formami
- Tabulka 31 – rozdělení žáků do skupin dle vyučujících
- Tabulka 32 – preference skupin

Seznam příloh

Příloha I.: dotazník určený vyučujícím

Příloha II.: dotazník určený žákům

Příloha III.: protokol určený pro rozbor náslechu

Příloha IV.: příklad vyplněného protokolu určeného pro rozbor náslechu

Příloha I.: dotazník určený vyučujícím

Dotazník – vyučující

Věk: a) do 30 let b) 31-40 let c) 41-50 let d) 51-60 let e) 61 let a více

Pohlaví: a) žena b) muž

Studoval/a jsem na VŠ:

Pracuji na ZŠ:

Délka praxe: a) méně než 5 let b) 5-10 let c) 11-15 let d) 16-20 let e) 21-25 let f) 26-30 let

g) 31-35 h) více jak 35 let

Aprobace:

Hodina německého jazyka trvá: a) 45 minut b) 90 minut c) jiná možnost:

1) Při hodinách německého jazyka vyučuji zhruba (doplňte rozmezí počtu žáků):

2) Při hodinách NJ využívám tuto organizační formu/ tyto organizační formy výuky:

a) *práce ve dvojicích* a) nikdy b) zřídka c) často d) vždy

b) *práce ve skupině* a) nikdy b) zřídka c) často d) vždy

c) *výklad vyučujícího* a) nikdy b) zřídka c) často d) vždy

d) *samostatná práce žáka* a) nikdy b) zřídka c) často d) vždy

3) Měl/a jsem možnost vyučovat dle těchto organizačních forem výuky:

a) *týmová výuka/ tandemová výuka*

b) *individualizovaná výuka (puebloská, daltonská, winnetská soustava)*

c) *diferencovaná výuka*

d) *individuální výuka*

e) *žádná z výše uvedených možností*

4) Při skupinové práci rozdělují žáky do dvojic/ skupin:

a) *sám/a*

d) *žáci se domluví sami*

b) *podle lavic*

e) *jiná možnost:*

c) *podle abecedy*

5) Zapojují se převážně všichni žáci při skupinové práci?

a) *ano* b) *ne*

6) Skupiny preferuji:

a) heterogenní

b) homogenní

Vybranou odpověď prosím odůvodněte:

7) Žáci podávají nejlepší výsledky, dle mého názoru, u této organizační formy výuky a proč:

8) Žáci podávají horší výsledky, podle mého názoru, u této organizační formy výuky a proč:

9) a) Vycházíte z metodických příruček, které jsou součástí učebnice, nebo využíváte spíše vlastní materiály (uved'te příklad)? b) Pokud využíváte metodické příručky, řídíte se pokyny pro práci ve dvojicích či skupinách? c) Pokud ano, uveďte prosím příklad.

Příloha II.: dotazník určený žákům

Dotazník – žáci

Věk: a) 11-12 let b) 13-14 let c) 15 a více

Pohlaví: a) dívka b) chlapec

Navštěvuji školu:

1) Při hodinách německého jazyka mě nejvíce BAVÍ (zakroužkujte jednu možnost):

- a) práce ve dvojicích
- b) práce ve skupině
- c) výklad vyučujícího
- d) samostatná práce

2) Vysvětlete výběr své předchozí odpovědi (proč jsem si vybral/a a/b/c/d):

3) Při hodinách německého jazyka mě NEBAVÍ (zakroužkujte jednu možnost):

- a) práce ve dvojicích
- b) práce ve skupině
- c) výklad vyučujícího
- d) samostatná práce

4) Vysvětlete výběr své předchozí odpovědi (proč jsem si vybral/a a/b/c/d):

5) Zapojují se všichni žáci při skupinové práci?

a) ano

b) ne

Pokud ano, uveď příklad/y aktivity ve skupinové práci.

6) Ve skupině bych rád pracoval/a se spolužáky, kteří:

a) všichni jsou aktivní/ spolupracují

b) někteří nespupracují, zbylá část skupiny spolupracuje

c) nechají mě samotného splnit a předvést zadaný úkol

d) vše splní za mě

Příloha III.: protokol určený pro rozbor náslechlů

Datum:

Škola č.

Ročník:

Počet žáků:

Učebnice:

Počet minut	Organizační forma	Aktivita žáků	Pomůcky/ materiál	Činnost vyučující	Poznámky

Příloha IV.: příklad vyplněného protokolu určeného pro rozbor náslechu

Datum: 4. 4. 23

Škola č. 3

Ročník: 9.

Počet žáků: 8

Učebnice: Deutsch mit Max 2: neu + interaktiv

Počet minut	Organizační forma	Aktivita žáků	Pomůcky/ materiál	Činnost vyučující	Poznámky
7 minut	práce v plénu	Žáci píší na tabuli myšlenkovou mapu k tématu <i>Ostern</i> – česky.	tabule	Vyučující doplňuje myšlenkovou mapu žáků.	např. vajíčka, pomlázka, úmrtí Ježíše, zajíc, beránek, nádivka, mazanec, jidáše, násilí
7 minut	práce v plénu	Žáci opakují po vyučující novou slovní zásobu, aby si procvičili výslovnost. Nová slovíčka si zapisují do sešitu.	interaktivní tabule – wordwall, sešit	Vyučující čte novou slovní zásobu k tématu Velikonoc.	das Osterlamm, der Osterhase, die Osterrute, das Osterei, der Osterkorb, der Osterstrauß, das Osternest, das Osterküken, die Osterglocke
4 minuty	frontální výuka	Žáci poslouchají vyučující.		Vyučující stručně popisuje Velikonoční tradice v Německu, na Slovensku a v Česku.	
5 minut	práce v plénu	Žáci mají jako kolektiv spojit různé věci na obrázku s německými slovíčky. Pokud budou mít vše správně, mohou dostat malou 1 za práci v hodině.	interaktivní tabule – wordwall	Vyučující pozoruje práci žáků – spojení slovíček s obrázkem.	např. die Tulpe, der Baum, das Lamm, der Tisch, der Vogel, das Huhn, der Osterhase, der Garten, die Osterglocke, das Ei, das Osterbrot, der Schmetterling

5 minut	<i>skupinová práce</i>	Žáci jsou rozděleni do dvou týmů, poslouchají zadání vyučující. Pokud poznají obrázek, který se postupně objevuje na plátně, přihlásí se a mají na výběr ze tří možností. Pokud vyberou slovíčko z těchto možností správně, obdrží tým 1 bod.		Vyučující rozděluje žáky do dvou týmů (chlapci a dívky), vysvětluje jim zadání a zapisuje si body jednotlivých týmů.	např. a) das Osterküken b) die Kirsche c) die Kirche
2 minuty	práce v plénu	Vyvolání žáci odpovídají vyučující na 2 otázky.		Vyučující se ptá žáků na 2 otázky, poslouchá jejich odpovědi. Opravuje členy u dopravních prostředků.	1) Womit fährst du gern? - Mit dem Auto fahre ich gern., Mit dem Bus fahre ich gern. 2) Womit fährst du nicht gern? - Mit dem Krankenwagen fahre ich nicht gern., Mit dem Zug fahre ich nicht gern.
6 minut	práce v plénu	Žáci odpovídají na otázky od vyučující, dialog četli již dříve v hodině.	učebnice 72/14, interaktivní tabule, tabule	Vyučující promítá připravené otázky v dokumentu na interaktivní tabuli. Odpovědi píše na tabuli.	Wer? - Christian. Wo? - Auf dem Bahnhof, Dresden. Wohin? - Leipzig. Wann? Am Sonntag. Um wie viel

					Uhr? - 8:43
2 minuty	práce v plénu	Žáci překládají slovíčka z dialogu. Neznámá slova si píší do sešitu.	interaktivní tabule, sešit, učebnice 72/14	Vyučující vypsala do dokumentu slovíčka z dialogu, pomáhá žákům s překladem.	<i>Platzkarte</i> = místenka <i>Fahrkarte</i> = jízdenka <i>am Sonntag</i> = v neděli <i>bitte</i> = prosím <i>Dresden</i> = Drážďany <i>Auf Wiedersehen</i> = Na shledanou
5 minut	<i>práce ve dvojicích</i>	Žáci si mají připravit ve dvojicích stejný dialog, ale mají obměnit <i>wann</i> , <i>um wie viel Uhr</i> , <i>wohin</i> , <i>wo bin ich</i> .	učebnice 72/14	Vyučující vysvětluje žákům zadání.	
2 minuty	<i>práce ve dvojicích</i>	Žáci předvádí rozhovory. První z dvojice hraje prodavače, druhý Christiana.	učebnice 72/14	Vyučující poslouchá rozhovory žáků. Další hodinu budou v této aktivitě pokračovat, aby se všichni vystřídali.	